

NORDISK REVY

tidning för vetenskaplig kritik och universitetsangelägenheter

under medverkan af

Prof. A. M. Alexanderson, Prof. H. N. Almqvist, e. o. Bibl.-aman. A. Andersson, Fil. Dr. C. Appel, Fil. Kand. R. Arpi, Fil. Lic. A. Bendixson, Doc. J. E. Berggren, Doc. H. Bergstedt, Fil. Dr. M. Billing, Labor. M. G. Blix, Doc. K. H. Blomberg, Doc. S. J. Boëthius, v. Bibliotekar. A. L. Bygdén, Prof. E. C. H. Clason, Prof. P. T. Cleve, Doc. O. A. Danielsson, Doc. D. Davidson, Bibliotekar. A. C. Drolsum, Doc. J. A. Ekman, Doc. A. Erdmann, Doc. K. B. J. Forssell, Adj. P. A. Geijer, Prof. C. Goos, Prof. F. Gustafsson, Prof. J. Hagströmer, Prof. S. F. Hammarstrand, Prof. S. E. Henschen, Prof. H. H. Hildebrandsson, Prof. Edv. Hjelt, Doc. H. Hjérne, Prof. H. Haffding, Lektor O. V. Knös, Prof. I. S. Landtmanson, Prof. L. F. Lefler, Bibl.-aman. C. H. E. Levenhaupt, Bibl.-aman. E. H. Lind, Doc. J. A. Lundell, Prof. C. G. Lundquist, Doc. A. N. Lundström, v. Häradsb. C. O. Montan, Prof. C. R. Nyblom, Doc. J. F. Nyström, Prof. O. Pettersson, Doc. K. Pielh, Fil. Kand. E. Rosengren, Doc. A. F. Schagerström, Fil. Lic. F. von Schéele, Doc. J. H. E. Schück, Doc. S. A. H. Sjögren, Bibl.-aman. C. G. Stjernström, Prof. U. R. F. Sundelin, Doc. A. L. A. Söderblom, Prosekt. J. H. Thél, Jur. Lic. E. Trygger, Lektor P. J. Vising, Doc. C. Wahlund, Doc. O. Widman m. fl.

utgifven af
Docenten **Adolf Noreen**, Upsala.

FÖRLÄGGARE: R. ALMQVIST & J. WIKSELL.

UPSALA R. ALMQVIST & J. WIKSELL'S BOKTRYCKERI.

Juridik.

Wolf, Julius, Die Branntweinsteuer, ihre Stellung im Steuersystem und in der Volkswirtschaft, ihre geschichtliche Entwicklung und gegenwärtige Gestalt in den einzelnen Ländern, und ihre Erhebungsformen. Mit einem die Branntweinsteuerreform in Oesterreich-Ungarn behandelnden Anhang. Tübingen 1884. Verlag der Laupp'schen Buchhandlung. IX + 568 sidd. 8:o. Pris 14 mark.

För tillfredsställelsen af de under de sista århundradena så enormt tillväxande statsbehovnen visade sig snart de direkta skatterna otillräckliga. Visserligen måste hvarje skatt betalas ur samma källa, hvarutur dessa skatter härfluta — den rena inkomsten; men det är allmänt bekant, att den rena inkomsten icke kan med sådan säkerhet uppsökas och bestämmas, att ett utöfver en viss gräns gående skattebelopp kan ur densamma omedelbart uttagas. Därföre måste man söka att med skatten träffa denna inkomst på en annan väg än genom att ställa skatten i ett direkt förhållande till den rena inkomsten. Detta är, enligt hvad som är allmänt bekant, upphovet till de indirekta eller konsumtionsskatterna, hvilka träffa denna inkomst, då den begagnas till en utgift, hvars företagande är belagd med skatt. De indirekta eller konsumtionsskatternas * betydelse i de särskilda europeiska staternas skattesystem visar sig af följande siffror. De utgöra i Stora Britannien något öfver 50 % af hela statsinkomsten, i Frankrike (med uteslutande af inregistrerings- och stämpelskatten) ungefär 50 % af samma inkomst, i Ryssland något öfver 50 %, men för Tyskland endast

21 %, under det de i Norge uppgå ända till 59 %. I Sverige utgöra de ungefär 50 % af hela statsinkomsten. Ännu större blir naturligtvis proportionen, om man jämför de indirekta skatterna endast med de direkta och icke med statsinkomsterna i deras helhet. Så utgöra de i Stora Britannien mera än 3 gånger beloppet af de direkta skatterna, i Frankrike likaså, i Ryssland 2½ gång, i Sverige utgöra de ungefär 3 gånger beloppet af de direkta skatterna, i Norge saknas alla direkta skatter till staten, — i Tyskland utgöra de indirekta skatternas belopp mera än 2 gånger de direkta. Allmänt kända äro de grunder, efter hvilka konsumtionsskatterna böra anläggas, och däraf inses lätt, att bland dessa skatter den å brännvin och andra spirituösa drycker bör intaga ett mycket framstående rum, hälst som äfven här såsom grund för skatten kommer i betraktande ett moraliskt ändamål, som icke utan sannolikhet kan till en viss grad genom anordnandet af skatten å dessa varor uppnås. Af de indirekta skatterna utgör denna skatt i Stora Britannien 31 %, i Frankrike ungefär 18 % (skatten å vin, cider m. m. ej medräknad), i Ryssland något öfver 46 %, i Tyskland nära 10 %, i Norge 13 %, i Sverige 27 %. De uppgifter, vi här meddelat, kunna, med afseende på det olika sätt, hvarpå inkomsterna beräknas i de olika staternas budgeter, ej anses fullt exakt uttrycka förhållandet dem emellan i ofvannämnda hänseenden, men gifva dock en ungefärlig öfversikt däraf. Af hvad här blifvit sagdt visar sig den stora betydelse, som brännvinstillverkningen, såsom beskattningsföremål, äger i finansiellt hänseende; och då därjämte tages i betraktande dess vikt såsom en särskild art af produktionen och dess inflytande på sedligheten, så finner man, att det ej kan vara annat än af stort intresse att taga alla dessa förhållanden i närmare skärskådande och lämna en utredning af dem. Detta är hvad författaren af i fråga varande arbete gjort, och detta på ett sätt, som synes knappast lämna något öfrigt att önska, isynnerhet hvad

* Ehuru visserligen direkta konsumtionsskatter finnas, t. ex. vissa s. k. lyxskatter, så tages här konsumtionsskatter i samma betydelse som indirekta skatter, likasom de sista fattas i den allmänt gängse betydelsen af skatter, hvilka åläggas en för att egentligen betalas af en annan.

angår historikerna för de särskilda länderna, framställningen af den nu gällande lagstiftningens utveckling och det inflytande, denna under tidernas lopp utöfvat på näringens gång. Det inflytande på sedligheten, som å ena sidan produktionen i och för sig, å den andra dess beskattning utöfvat, har förf. endast i förbigående behandlat, hvartill han, efter sitt arbetes plan, äfven varit fullt berättigad. Den som önskar taga en fullständig kännedom om, huru i de särskilda europeiska länderna, de mindre som de större — ty intet land i Europa, som består såsom själfständig stat, är af förf. förbigånget — samt i den stora nordamerikanska republiken man sökt att beskatta bränvinet, samt till hvilka resultat detta ledt såväl i afseende på finanserna som produktionen, kan ej göra bättre än att gå till förf:s bok, där han sannolikt skall finna allt hvad han söker och, om han skulle komma att där sakna något, ledas därtill genom de rika anvisningar på källorna, dem förf. lämnat.

Efter att hafva i korthet med statistiska bevis från England och Nordamerika visat de förfärliga värkningarna af den öfvermåttliga bränvinskonsumtionen, kommer förf. dock, i betraktande af åtskilliga motvärkande omständigheter, som göra förtärandet af bränvin, om ej nyttigt åtminstone ej skadligt, till det resultat, att en stat med vanliga behof är berättigad att sätta skatten på bränvin högre än på något annat oskadligt njutningsmedel, ett antagande, som visserligen är fullkomligt rättfärdigadt. Förf. visar därefter, hvilket inflytande bränvinsbränningen utöfvar på jordbruket, isynnerhet på odlingen af potates, utan hvilken en del jord icke skulle kunna hållas i kultur, eller åtminstone icke i så hög kultur som eljest. Utom denna fördel för landtbruket uppkommer genom bränvinsbränningen ännu en annan eller den, att landbrukaren genom användningen af dranken kan hålla ett större antal kreatur än eljest. Det har förefallit ref. anmärkningsvärdt, att förf. så utan all slags reservation, men på grund af den utredning tyska vetenskapsmän egnat denna fråga, antagit dranken såsom af en obestridd nytta vid kreatursutfodringen. Ref. vill erinra sig, att han, åtminstone för några år sedan, hört af svenske landbrukare, att dranken icke utan uppblandning med andra foderämnen utgjorde någon tjenlig föda för kreatur, och han vet bestämdt, att svenske läkare för svaga personer och barn afrådt att nyttja mjölk från drankfödrade kreatur. På grund emellertid af de fördelaktiga resultat, bränvinsbränningen tillskyndar jordbruket, bör skatten ej sättas för högt; men då å andra sidan den kan från brännaren öfverflyttas på konsumenten, bör jordbruket ej lida af dess höjd, hvadan sålunda skatten kan sättas högre än å något annat skatt underkastadt njutningsmedel. Skatten finner dock sin gräns, där dess höjd innebär en alltför stark lockelse till dess försnillande. De land, där olaglig bränvinstillverkning bedrifves i största skala, äro för närvarande Ryssland, där försnillningarna beräknas uppgå till 300 mill. kronor, Irland, där man 1882—83 upptäckte 883 hemliga brännerier, och Nordamerikas Förenta Stater, hvilket ock förklaras af skattens enorma storlek i de båda förstnämnda landen*. För öfrigt har förf. att

* Skatten är i Ryssland ungefär 133 kronor för hektolitern absolut alkohol, i Stora Britannien 389 kr. för samma mängd alkohol. I Sverige är skatten endast 80 kr. för samma mängd alkohol.

från Ryssland berätta om de vildaste sätt att afhålla kontrollörerna från att taga kännedom om bränneriernas tillstånd, såsom att vid kontrollörens ankomst gripa honom som vansinnig och som sådan behandla honom, till dess man fått bränneriet i ordning, m. m. (sid. 240).

Den intressantaste delen af förf:s arbete utgöres emellertid af hans framställning af de särskilda systemen för bränvinets beskattning. Denna framställning är gjord med en utförlighet i detaljerna, som ingalunda kan betecknas såsom ett fel, utan som en förtjänst, men som för den, hvilken, i saknad af tillräckliga tekniska insikter, ej kan fullkomligt sätta sig in i dem, gör någon svårighet vid bruket af boken, men som måste vara desto mera välkommen för den, som i grunden vill taga kännedom af ämnet. Den öfversikt, som genom denna rikedom på detaljer har blifvit något försvarad, har förf. däremot beredt den mindre sakkunnige läsaren genom att i slutet af sitt arbete meddela en kortfattad sammanställning af de särskilda systemen, hvilken torde få anses fullt tillräcklig för dem, hvilka vilja taga bränvinsskatten i betraktande blott såsom en del af skattesystemet i det hela. Denna öfversikt inleder förf. med den utan tvifvel riktiga anmärkningen, att ett och samma skattesystem icke är passande för alla land, utan att valet af det ena eller andra systemet är beroende af industriens utveckling, af särskilda genom de föregående systemen framkallade egendomligheter, lokala förhållanden och slutligen af folkets allmänna karaktär och lynne, hvilken sista omständighet han tillmäter en synnerlig vikt. Härvid ger han de båda nordiska landen (Sverige och Norge) det beröm, att i dem en fabrikskatt länge utan anmärkning kunnat användas, hvilken i de flesta europeiska land ovilkorligen framkallat försnillningar. I Ryssland t. ex. skulle det alltid vara svårt att ordentligt genomföra det skattesystem, som utan tvifvel är det värksamaste (fabrikatskatten). Vid bedömandet af ett skattesystem får man icke fästa afseende på dylika exceptionella förhållanden, utan endast fästa sig vid de vanligast förekommande; och dessa anger förf. såsom en öfverallt hos de skattskyldige befintlig tendens att undgå skatten — ett visserligen för den mänskliga karaktären föga uppbyggligt resultat, men som dock fullkomligt bekräftas af bränvinsskattens och öfriga indirekta skatters historia.

De särskilda systemen för bränvinsbeskattningen skiljer förf. i två grupper:

A. de skatter, som grunda sig på ett *antalet* tillverkningsbelopp;

B. de skatter, som grunda sig på det *verkliga* tillverkningsbeloppet.

Till den andra gruppen höra *fabrikatskatterna*, till den första alla andra. Inom denna första grupp kunna åter flera slag af skatter urskiljas:

a. de som äro lagda på de materialier, som skola förarbetas, såsom *råämnesskatt* och *maltskatt*;

b. de som äro beräknade efter särskilda vid bränvinets frambringande förekommande operationers förmåga att framställa den åsyftade produkten, till hvilka såsom de viktigaste räknas *mäskrumsskatt* och *pannerymdsskatt*.

Till den andra gruppen höra:

a. skatt af den kontrollerade mängden af tillverkningen,

b. skatt af den verkliga mängden af utskänkt bränvin. Af dessa skatter var den på råämnena i äldre tider vida mera använd än nu — hvarpå äfven den äldre svenska bränvinslagstiftningen lämnar bevis — men äfven då ej uteslutande, utan jämte andra skatteformer. För närvarande användes den endast vid små brännerier, som ej tillåta användningen af andra skatter. Så användes den i nordtyska skatteföreningen och i Baiern endast, när bränvin beredes af vissa ämnen, såsom frukt, bär, vin m. m. Den har hufvudsakligen emot sig att medföra ojämnhet i beskattningen, i det att ej blott olika råämnen, utan äfven samma råämne lämnar högst olika mängd af bränvin. Så kan stärkelsemängden hos potates variera från 14 till 29 procent, hvilket naturligtvis medför en stor olikhet i skattens belopp. Den bidrager visserligen att uppdrifva produktionen, men detta sker ofta genom en oproportionerlig kostnad. Denna skatt är sålunda ingalunda på en högre kulturgrad att anbefalla. Viktigare är mäskrumsskatten, som hufvudsakligen användes i det stora område, som omfattas af den nordtyska skatteföreningen, Baiern och Belgien. Men äfven emot denna skatteform gäller den anmärkningen, att samma mäskrum ingalunda ger samma produkt af bränvin. Denna växlar i Tyskland från $3\frac{1}{2}$ till $11\frac{1}{2}$ procent. Äfven denna skatt är, genom en besparing af skattebeloppet, som vinnes genom att förmedelst förbättrade metoder uttaga större produkt ur mäskan, egnad att utveckla näringen; men detta gäller endast till en viss grad, ty när denna är uppnådd, blir den större produkten vunnen endast genom en proportionsvis större kostnad (för tjock inmäsning) och värkar därigenom, om äfven fördelaktigt för fabrikanterna till följd af besparingen af skatten, dock ofördelaktigt i nationalekonomiskt hänseende. Genom särskilda bestämmelser i lagstiftningen värkar denna för tjocka inmäsning synnerligen menligt i Belgien. Därtill gör denna skatteform en mängd stränga kontroller nödiga, som invärka ingalunda fördelaktigt. Af alla dessa skäl kan denna skatt ingalunda anses fullt rationell. Ännu mindre är detta förhållandet med skatter efter pannerymden, denna skatt som ifrån 1810 ända till 1855 uteslutande tillämpades i Sverge, emedan ingen skatt, utom den på maltet, ger ett så otillförlitligt mått för den verkliga tillvärkningsmängden, hvilket förf. upplyser genom ett intressant exempel från Skottland, där man, efter införandet af denna skatt, småningom bragte destillationen till att fortgå 2,880 gånger fortare än förut. Väl sökte man att med skatten följa denna pannans ökade afvärkningsförmåga, men stannade dock alltid efter fabrikanternas uppfinningsförmåga. Af alla skatteformer är fabrikatskatten den rationellaste, dels emedan den lämnar tillverkaren fullkomlig frihet i sin näringsdrifvande, dels emedan den drabbar fullkomligt jämt. Denna skatt är, ehuru under olika former, införd i följande land: 1. i Frankrike såsom skatt vid varans öfvergång till konsumtion, en form, som dock icke utesluter de noggrannaste kontroller vid tillvärkningsmängden och dessutom medförer sådana under transporten från fabriken till försäljaren, men har den förmån med, att skatten ej behöfver betalas förr än så nära konsumtionen som möjligt; 2. i Stora Britannien såsom skatt på den i bränneriet producerade spriten, förbunden med den noggrannaste kontroll öfver tillvärknin-

gen, hvilken förf. karakteriserar såsom nästan öfverskrifvande det tillbörligas gräns; 3. i Nordamerikas Förenta stater såsom ett slags stämpelskatt på all från fabriken afsänd sprit och slutligen 4. i Ryssland, Italien, Österrike-Ungern, Sverge och Baiern såsom skatt efter det af en kontrollapparat lämnade utslag. Måhända har förf. gått något för långt, när han räknar Sverge till de i fråga varande landen, då kontrollapparaterna här ännu icke blifvit så allmänt införda, att produktionens mängd endast genom dem utrönes. Men i alla fall är den svenska lagstiftningens afsikt en sådan. Åt denna sistnämnda form för skatten ger förf., om blott fullt noggranna apparater kunna användas, med fullt skäl företrädet framför alla andra former för bränvinets beskattande.

Utrymmet har ej tillåtit oss en fullständigare redogörelse för innehållet af förf:s arbete, hvilket dessutom är så rikhaltigt, att ett urval, vid hvilket en anmälan dock alltid måste stanna, möter sina stora svårigheter. Förf:s arbete är, såvidt ref. känner, det, som fullständigast behandlat det i fråga varande ämnet, och kan med full tillförsikt anbefallas åt alla dem, som vilja tillägna sig en grundlig insikt därunder. T. R.

Samling af de for Universitetsforholdene gjældende Retsregler, foranstaltet af Konsistorium, efter foranledning af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. I. Systematisk ordnet Afdeling. VIII + 218 ss., imperial 8:o (utg. af Prof. Goos). Kjøbenhavn. Gyldendalske Boghandel.

Hagerup, Francis, Om kjøb og salg. Forelæsninger, holdt ved Kristiania universitet. Anden gennemseede udgave. VIII + 176 ss. Kristiania, H. Aschehoug & C:o.

Næste, Peter Johansen, Nogle ord om læsning af grundloven m. m. En traktat til bonden den 4 nov. 1883. Andet Oplag. Kristiania. Alb. Cammermeyer. Pr. 0,10.

Trygger, Ernst, Om fullmakt såsom civilrättsligt institut. Akad. afhandling. 176 ss. Upsala, R. Almqvist & J Wiksell. Pr. 2,75.

Nationaløkonomisk Tidsskrift udg. af Wilh. Scharling, Aleksis Petersen-Studnitz og Harald Westergaard. N. R. 1884. 5. Fr. Bajer, Det formaalstjenligste Apotekssystem. — Om Ægtefællers formueretlige Ligestillelse. Anm. ved F. W. — Rubin, De sidste Aars Bygge- og Boligforhold i Kjøbenhavn. Aleksis Petersen-Studnitz, Prostitutionen og de veneriske Sygdomme. — Den ny tyske Aktielov. — Den ny tyske »Unfallversicherungsgesetz».

Medicin.

Eichhorst, Handbuch der speciellen Pathologie und Therapie. 1882—84. 1,274 sid.

Med det nyss utkomna 41 häftet har Eichhorst bragt till slut första upplagan af sin handbok med ofvan förda namn.

Under en lång följd af år har Niemeyer's Handbok i speciell patologi och terapi ansetts såsom den förnämsta

och särskildt för undervisningen lämpligaste bearbetningen af det kolossala innehållet af den s. k. invärtes medicinen många grenar. Vid sitt framträdande vann den hastig utbredning och förtroende till följd däraf, att densamma alt igenom sökte stödja sig på fysiologi och patologisk anatomi såsom bas för den praktiska medicinen, vetenskaper, som då mindre inträngt i det allmänna medvetandet, än nu är fallet. Under den tid, som förflutit, sedan Niemeyer utgaf sin första upplaga, tills nu, har ett nytt släkte af läkare uppvuxit, som från sina första studieår insupit fysiologiens och den patologiska anatomiens lärdomar och ledande principer. Eichhorsts lärobok kan därför utan skada betydligt skilja sig från sin föregångare genom frånvaro af de långa fysiologiska resonsemang, som Niemeyers lärobok innehåller. Under denna långa tid har det faktiska innehållet af den praktiska medicinen vuxit enormt, och dess tillväxt sker med dagligen brådstörtande fart.

Med beundransvärd flit och noggrannhet har Eichhorst vetat att inom den trånga ramen af en lärobok på 1274 sidor koncentrera det viktigaste af de nya upptäckterna och åsikterna. Hans bearbetning bär alt igenom prägeln af, att förf. själf ur olika tidskrifter och originalarbeten samlat sitt material och vetat att sofra detta med den urskilning och sakkunskap, som endast egen vidsträckt klinisk erfarenhet och egen forskning kan förläna. Hans arbete skall därför mottagas med tacksamhet af det stora läkarepublikum, som i detsamma skall finna mångt och mycket, som man förgäfvos söker t. o. m. i de vidlyftiga handböckerna.

Det väldiga materialet är sammanfördt och ordnadt på ett klart och äfven för ögat åskådligt sätt. Tre olika stilar utmärka för nybörjaren olika kurser, och talrika goda afbildningar underlätta och förtydliga studiet af denna lärobok. Såsom en brist måste vi beteckna, att förf. ej vid beskrifningarna af sjukdomarna gifvit några allmänna sjukdomsbilder. Dylika underlätta för nybörjaren studiet, ehuru de väl kunna i allmänhet undvaras af den erfarne läkaren. Under det ætiologi, patologisk anatomi och symptomatologi äro med nöjaktig utförlighet afhandlade, torde en och annan praktikus kanske finna terapien altför kortfattad. Dock torde man därstädes finna de viktigaste terapeutiska metoderna angifna.

Arbetet kan i sin helhet betecknas som en stor vinst både för den äldre läkaren och den börjande klinikanten samt skall utan tvifvel befordra hos de unga ett verkliga vetenskapligt studium af den invärtes medicinen.

S. E. Henschen.

Författningar m. m. angående medicinalväsendet i Sverige, omfattande år 1883. Samlade och utgifne af D. M. Pontin, medicinalråd. 67 ss. 4:o Stockholm, P. A. Norstedt & Söner. Pr. 1,75.

Heiberg, Jacob, Atlas der Hautnervengebiete, ein lehrmittel für Aerzte und studierende. Gezeichnet von Alfred Fosterud. 16 ss., X tafel. Christiania, Alb. Cammermeyer. Pr. 6 kr.

Biologiske meddelelser, udg. af Dr Jacob Heiberg. Første hefte (med et træsnit), 48 ss. Kristiania, P. T.

Malling. Pr. 1,50. — Indhold: Udg., Indledende bemærkninger; Udg. Muskellären; J. O. Hennum, Om celleformen; J. O. Hennum, Om Herings levercellemodel; S. O. Jensen, Om spermatogenesisen; Kr. Poulsen, Om fascierne og de interfasciale rum på halsen, anm. af udg. Udvendig anatomisk beskrivelse af den levende, overs. fra engelsk af P. Henriksen.

Hygiea utg. af Sv. Läkarsällskapet. XLVI. 9. Minnesord öfver Sten Stenberg. — C. Wallis, redögörelse för obduktionerna vid Sabbatsbergs sjukhus under trenne år från 13 april 1881 (forts.). Netzel, Operationer verkställda å den kliniska, gynekologiska afdelningen af Sabbatsbergs sjukhus år 1883. Johan Widmark, Några iakttagelser om den gonorrhöiska uretriten och konjunktivit. — Öfversigter, referat och recensioner. — Officiella underrättelser. — Sällskapets förhandlingar. —

10. F. W. Warfvinge, Från den medicinska afdelningen af Sabbatsbergs sjukhus år 1883. C. Wallis, Nekrolog öfver Julius Cohnheim. — Öfversigter, Referat och Recensioner. — m. m.

Nordiskt medicinskt arkiv red. af Axel Key. XVI. 2. Hans Bendz, Om förekomsten och betydelsen af varices i oesophagus vid hinder inom portåderkretsloppet, särskildt vid cirrhosis hepatis. Jac. G. Otto, Store mängder indoxyl- og skatoxylsvovlsyre i urinen under diabetes mellitus. Joachim Bondesen, Nogle Betragtninger over Puerperalfeber-Infektion. Axel Johannessen, Observationer under ett godt afgrändset skarlagensfeber-epidemi. — Kortare meddelanden. — Nordisk medicinsk litteratur från år 1883, fjärde kvartalet. — m. m.

Tidskrift i militär hälsovård utg. af Sv. Militär-läkare-föreningen. IX. 3. Edholm, Från läkarekongressen i Köpenhamn. C. Andersson, Till frågan om den fibrinösa lunginflammationens etiologi. — Förhandlingar. — Bibliografi. — Kongl. bref. — m. m.

Eira utg. af E. W. Wretlind. VIII. 18. Bergstrand, Fall af tarmförträngning (Ileus) med lycklig utgång. — m. m.

19. Ribbing, Resebref. Lewis m. fl., Kochs kole-rabaciller specifika eller icke? — m. m.

20. Almqvist, Hygieniska studier i kyrkoarkiven. — Kochs kole-rabaciller specifika eller icke? — m. m.

Norsk Magazin for Lægevidenskab utg. af det medicinske Selskab i Kristiania. 3 R. XIV. 9. Worm Müller og J. G. Otto, Medicinsk—kemisk Praktikum. V. Uchermann, Tuberculosis veli palatini. Fr. E. Bødtker, Jernsplint i Glaslegemet fjernet ved Magnet. — Uddrag og kortere Meddelelser. — m. m. —

10. Worm Müller og Jac. G. Otto, Medicinsk-kemisk Praktikum (Slutning). — Uddrag og kortere Meddelelser. — m. m.

Bibliothek for Læger udg. af Directionen for det Classenske Literaturselskab. 6 R. XIV. 4. Udtog og Oversættelser: C. Wernicke, Hjernesvulsterne. G. Esbach, Oxalurien. — Oversigter: Joh. Buntzen, Digitalisgruppen i fysiologisk og farmakologisk henseende. O. Wauscher, Nogle nyere plastiske Operationer paa

Extremiteterne med Transplantation af Been og Muskler. — Ny nordisk Literatur. — Meddelelser. — m. m.

Ugeskrift for Læger, Organ for Den almindelige danske Lægeforening. 4. R. X. 16. A. G. Drachmann, Hr Sigfred Levy og Trøjebehandlingen. Edholm, Om Samaritforeningerne. J. Fagan, Om Excision af skrofuløse Kjertler paa Halsen. Barrère, Pleus, behandlet med Punktur af Tarmen. Reinsch, Bakterier paa Pøngestykker. — m. m. —

17. 18. A. Sell, Nogle Bemærkninger om Psykologiens Betydning for Aetiologien. J. P. Groth, Om den stadige Expedition af Recepter, især Opiumsrecepter fra Apothekerne. — Mælk som Bærer for Typhusmitte. C. Godson, Porro's Operation. Ladreit de Lacharrière, Krotonolie som Middel mod Porrigio decalvans. H. Butlin, Om Brugen af Kromsyre ved visse Affektio-
ner af Tungen. — m. m.

19. Sigfred Levy, Brev til Redaktionen. C. J. Rossander, Iritis. A. Eitelberg, Behandlingen af Otorrhé med Sublimatopløsning. Gluzinski og Jaworski, Den kliniske Undersøgelse og Diagnosen af Fordøjelsesforstyrrelser i Maven. Ad. Tscheppe, Syropus Hypophosphitum (Fellow). — m. m. —

20. Jul. Petersen, Carl Emil Fenger. H. P. B. Barfod, Forebyggelsen af Forgiftninger ved Forvexling af Medikamenter. A. G. Drachmann, Trøjebehandlingen for Skoliosen. Hebra, Prurigo. Massay, Reposition af Luxuation af Underkæven.

21. 22. E. Petit, Ajaccio som klimatisk Kursted. — Plejebørnene. J. Ucke, Kefir. Gongenheim jodkali-
um som middel mod alle Perioder af Syfilis. — m. m.

23. A. Epstein, Behandlingen af nyfødte Børns Mund. — Braun, Den lokale Behandling af Koppepust-
lerne. — Er Butterin et ligesaa sundt Fødemiddel som Smør? — Paraldehyd. — Stockquart, Krysofiansyren, anvendt indvortes mod Hudsygdomme. — Kogsaltsopløs-
ninger, tagne indvortes ved Uterinblødninger — m. m.

24. 25. Om Bortskaffelsen af de menneskelige Affalds-
stoffer for større Byer med særligt Hensyn til Forhol-
dene i Kjøbenhavn. — Emmerich, Difteritens Aar-
sager. — W. Dukemann, Urinrørsstriktur behandlet
med Elektrolyse. — J. Widmark, Den gonorrhøiske
Urethritis og Conjunctivitis. — M. Heitler, Enkeltsidig
Krepitation ved akut Miliærtuberkulose. — m. m.

Hospitalstidende red. af C. Lange. 3 R. II. 37. Hans Kaarsberg, Et par praktiske Notitser om Pa-
quelins Kauterium i den kirurgiske Hverdagspraxis. —
Oversættelser, Udtog m. m. — Tyfusepidemien paa Nør-
rebro. —

38. C. G. Stage, Tilfælde af Intussusceptio intes-
tinalis, helbredet ved Irrigation. Chr. Langgaard,
Om Hysteri hos Børn. Joh. Mygge, Et par Bemærk-
ninger til D:r A. Sell i Anl. af Art. i Hospitals-Tiden-
des n:o 35. — Optegnelser, Udtog m. m. —

39. N. Gram, Et Tilfælde af Hernia obturatoria.
— Oversættelser, Udtog m. m. —

40. F. Trier, Nogle Iagttagelser fra Kommune-
hospitalet angaaende den tyfoide Febers Optræden i Kjø-
benhavn 1884. Schierbäck, Bidrag til Islands Noso-
grafi. — Oversættelser, Udtog m. m. —

41. Originale Meddelelser: Alfred Thomsen, Tyfus-
epidemien paa Nørrebro. — Oversættelser, Udtog m. m. —
Fra Udlandet.

42. Originale meddelelser: R. Bergh, Beretning
fra Almindeligt Hospitals 2:den Afdeling (for veneriske
Sygdomme). — Oversættelser, Udtog m. m. — Fra ud-
landet. — m. m.

43. E. Ingerslev, Puerperal Mortalitets-statistik for
de danske Købstæder i det sidste Par Aar. R. Bergh, Be-
retning fra Almindeligt Hospitals 2:den Afdeling (for vene-
risk Sygdomme). — Oversættelser, Udtog. m. m.

44. Julius Lehmann, Dødeligheden af Lunge-
svindsot i de danske Byer i Forhold til den levende Be-
folkning i de forskellige Aldersklasser og Køn (sluttes).
R. Bergh, Beretning fra Almindeligt Hospitals 2:den
Afdeling. — Oversættelser, Udtog m. m.

Konsthistoria.

Købe, P., De danske Kirkebygninger. Kort-
fattet Øversigt. Med 106 Billeder. Kjøbenhavn, 1883.
8:o 120 ss. 90 öre.

Bland den mängd förtjänstfulla populära skrifter,
som under årens lopp utgifvits af »Udvalget for Folke-
oplysnings Fremme», ett danskt motstycke till vårt »Säll-
skapet för nyttiga kunskapers spridande», intager ofvan-
nämnda arbete en framstående plats.

Med ledning af de bästa arbeten i detta ämne af
så väl danske som svenske författare, såsom Brunius,
Hildebrand, Høyen, Lange, Løffler, Worsaae m. fl., har
förf. inom det knappa utrymmet af 120 ss. dock gifvit
en i hög grad läsvärd framställning af den danska kyrk-
liga arkitekturens historia.

Med ständiga hänvisningar till de talrika och i de
flesta fall lyckade afbildningarna skildrar förf. på ett
klart och upplysande sätt sitt fäderneslands kyrkor från
äldre medeltiden, yngre medeltiden och från nyare tiden,
hvarjämte ett särskildt kapitel egnats åt medeltids-kyr-
kornas konstnärliga utsmyckning med målningar och
skulpturer.

Hvarje afdelning inledes med en kortfattad, men till-
räckligt upplysande och med nödiga afbildningar försedd
framställning af den för perioden kännetecknande stilen,
hvarefter förf. öfvergår till de särskilda danska kyrkorna,
hvilka skildras ej blott med afseende på arkitektur och
konstnärlig utsmyckning, utan äfven såsom historiska
minnesmärken i sin egenskap af sista hviloplatser för
Danmarks konungar och drottningar. Af särskildt intresse
för svenska läsare är skildringen af kyrkorna i Lund,
Malmö och Kristianstad samt af den högst intressanta
kyrkan i Gumlösa i Skåne. Vi kunna ej afhålla oss
från att till slut uttala en önskan om att en gång få se
ett liknande arbete rörande Sveriges många intressanta
kyrkor, ett arbete, som skulle blifva mycket välkommet
för den stora allmänheten, då den svenska öfversättnin-
gen af Lübkes Arkitekturens historia är för dyrbar och
H. Hildebrands »Kyrkliga Konsten under Sveriges medel-
tid» berör blott en del, om ock de intressantaste, af våra

kyrkor. En sådan populär skildring skulle troligen i hög grad bidraga till att hos den stora allmänheten skapa ett intresse för våra kyrkliga minnesmärken, som nu tyvärr i de flesta fall saknas, hvilken brist man har att tacka för de många vandaliska ombyggnader och reparationer, som våra kyrkor måst lida. —*pt.*

Blanc, T., Norges første nationale scene (Bergen 1850—1863). Et Bidrag til den norske dramatiske Kunsts Historie. H. 1 & 2 å 0,50. ss. 1—80. Kristiania, Alb. Cammermeyer.

Hansen, P., Illustreret dansk litteraturhistorie. Tiende Levering, ss. 433—480. Kjøbenhavn, P. G. Philipsen.

Historia.

“*Árbók hins íslenzka fornleifafélags* 1880 og 1881“. Reykjavík 1881; för 1882, tr. Reykjavík 1882; för 1883, tr. Reykjavík 1884.

En isländsk fornminnesförening bildades i slutet af 1879 i Reykjavík med ändamål att undersöka och beaktgöra isländska minnesmärken af arkeologiskt och kulturhistoriskt intresse samt att verka för deras bevarande. För detta ändamål verkar föreningen bl. a. genom att understödja forskningsresor å Island i dylikt syfte samt genom utgifvandet af nämnda *Árbók*.

Utom föreningens stadgar, redogörelser för dess sammankomster och ekonomi samt medlemsförteckningar innehåller tidskriften uppsatser och meddelanden rörande Islands historia — i vidsträkt mening — och språk, hvilka förtjäna uppmärksamhet af alla dem, som sysselsätta sig med studier i isländska eller mer allmänt nordiska ämnen af denna art. Den, som skrifvit mest i de hittills utkomna 3:ne häftena, är en avtoddidakt Sigurðr Vigfússon, som ock är föreståndare för det lilla museet i Reykjavík, hvilket likväl innehåller icke så få intressanta saker (hvarom kan ses närmare i »Skýrsla um forngripasafn Íslands I, II, III», tr. 1868—1881). I allmänhet kan mot honom som förf. anmärkas, att han stundom går något för okritiskt tillväga, och att han borde utarbeta sina uppsatser så, att de befriades från onödiga tillsatser och omsägningar, samt i det hela vinnlägga sig om en mer konsis och öfverskådlig framställning. Bland hans förtjänster vill jag framhålla, att han visar en ganska stor beläsenhet särskildt i den isl. literaturen, samt att han med otröttadt nit och lifligt intresse såväl verkat och verkar för det nämnda museet som ock å isl. fornminnesföreningens vägnar företagit flera forskningsresor å Island, hvilka där ofta medföra många och stora svårigheter.

I en af uppsatserna i tidskriften: »Um hof og blótsiðu i fornöld», lämnar S. V. flera upplysningar om de hedniska templens form, storlek och inredning, grundade på bl. a. under de sista åren gjorda utgräfningar å Island, och drager därvid den slutsatsen, att *hof* och *hörgr* voro visserligen icke det samma men dock båda »gudahus» (i motsats mot hvad isl. ordböcker ange). *Hof* var

större, aflängt, medelst en dörrlös vägg tudeladt i ett mindre afrundadt rum (»*papsis*») för gudabilderna m. m. och ett större, rektangulärt, afsedt för offergillet. *Hörgr* var mindre, ofta rundt och innehöll endast ett rum. Detta stämmer väl öfverens med hvad H. Petersen säger »Om Nordboernes Gudedyrkelse og Gudetro i Hedenold» 1876 sid. 22—24. Vidare meddelar S. V. åtskilligt om *hlautbolli* och *blótkelda*, *stallr* (-i) och den ring, som låg därå, samt om *sónarblót* och *fella blótsþátn*. Mindre lyckad är i denna uppsats afdelningen »om gudarne». Där säger han t. ex. att »Freyr var aðalátrúnar goð Svianna», »mest dýrkaðr i Svíþjóð» o. s. v., hvilket visar, att han här slutit ensidigt, blott från den isl. literaturens vitnesbörd, och oriktigt. Det var *Tor*, som spelade nämnda rol, hvarom se närmare H. Petersen o. a. a.; O. Montelius: »Sveriges historia I till 1350» 1877; M. F. Lundgren: »Språkliga intyg om hednisk gudatro i Sverige» 1878, samt J. V. Broberg: »Bidrag från vår folkmedicins vidskepelse till kännedom om våra äldsta tider» 1878. Ett misstag af S. V. är ock, att han påstår den bekanta Valþjófsstaðar dörren (orig. å d. oldn. museum i Khn) »upp-runalega» vara »skalahrúð». Kälund har i »Bidrag til en hist.-topogr. Beskrivelse af Island» II. s. 226 ff. uppvisat, att den urspr. var en *kyrkdörr*.

För tvänne jordfynd (vapen, verktyg, prydnader m. m.) från hedentid lämnas utförlig redogörelse, dock tyvärr utan afbildningar.

Vidare finnas berättelser om flera hist.-topogr. undersökningar å Island. Så af den för Islands historia så viktiga altingsplatsen af S. V. En tvistefråga här är hvar *Lögberg* låg. Detta var på vist sätt altingsplatsens medelpunkt, ehuru där hvarken fälles domar, eller förekom någon lagstiftande verksamhet. Där hade nämligen *lögsögumaðr*, deras »lefvande lagbok», sin plats, och där skulle ju nästan alla stämningar o. d. vid altinget företagas. Kälund i o. a. a. 1877 säger, att han på där anförda grunder icke kan erkänna det nu s. k. *Lögberg* vara det gamla, och påstår, att detta låg väster om *Óxará* (en mening, till hvilken jag anslöt mig i en anmälan af arbetet i Nordisk tidskrift 1881). Efter sedermera gjorda utgräfningar och närmare undersökningar å platsen har S. V. i denna afhandl. ådagalagt, att det är vida större sannolikhet för att antaga det nu s. k. *Lögberg* verkligen vara det gamla. Hans bevisföring är emellertid för lång att här få plats. Fem gamla historiska »búðir» anser sig S. V. med säkerhet kunna påvisa å altingsplatsen nämligen *Snorrabúð*, *Hlaðbúð*, *Möðruvellingsbúð*, *Vatnsfirðingabúð* och *Njálsbúð*. Denna uppsats om altingsplatsen åtföljes af tvänne välbehöfliga teckningar.

Dr Björn Magnússon Ólsen behandlar det förut af flere beskrifna Borgarvirki, hvilket utgör ett undantag från Islands eljest så oansenliga byggnadslämningar från gamla tider. Det är en hög, fristående, mestadels brant basaltklippa, som å de ställen, där det varit behöfligt, höjts med en på utsidan ännu i dag flera alnar hög mur af uppstaplade stenar så att den bildade en på den tiden utmärkt försvarsplats. Största längden är 417, största bredden 250 fot. Å platsen finnas spår af byggnadstomter och en brunn. Denna fästning härrör sannolikt från och begagnades af Barði, bekant af *Heiðarvígasaga*, och vinner med det samma ännu mer i intresse, i

det att den på sitt sätt supplerar denna gamla ofullständigt bevarade saga.

Än flera af Islands märkligaste historiska orter behandlas i tidskriften, så t. ex. frågan om platsen för det af Þorsteinn Ingólfsson stiftade Kjalarness þing, hvilket åtnjöt ett så stort anseende. Här blefve dock för långt att vidare ingå därpå. Endast om redogörelsen för S. V:s gräfningar och undersökningar å ort och ställe, där händelserna i Gísla saga Súrssonar tilldragit sig, må det nämnas, att den afger ett slående bevis för, hur sagans skildring visat sig snart sagdt drag för drag stämma öfver ens med de faktiska förhållandena.

I språkligt afseende kan påpekas, utom hvad förut här antydts, försök till närmare förklaring af några ställen i den s. k. Grágás i en af S. V:s uppsatser samt tolkningar af skaldevärser af Dr Jón Þorkelsson och Dr Björn Magnússon Ólsen.

Rolf Arpi.

Bidrag till Sveriges officiella statistik. P) Undervisningsväsendet. 2. Berättelse om statens elementarläroverk för gossar läsåret 1876—77. Utarbetad i kungl. ecklesiastik-departementet. X+252 ss., stor 4:o. Stockholm, Centraltryckeriet.

Hildebrand, Hans, Sveriges medeltid, kulturhistorisk skildring. Andra delen, I. 160 ss., stor 8:o. Innehåll: De högste i samhället, konungen, stormännen, ridderskapet, frälset. — Stockholm, P. A. Norstedt & Söner. Pris 3,50.

Anker, C. J., Kontreadmiral og Kadetchef Hans Christian Sneedorff:s Personlighed og Virksomhed m. m. 1759—1824. H. 2 & 3 (slut) å 1,20. ss. 113—315. Tre planscher; en tabell. Kristiania, Alb. Cammermeyer.

Historisk tidskrift, utg. af svenska historiska föreningen genom E. Hildebrand. 1884, h. 3. Innehåll: H. Hjärne, Ryska konstitutionsprojekt år 1730 efter svenska förebilder; K. A. Karlsson, Förhållandet mellan landslagens båda redaktioner; Underrättelser; Y. Nielsen, Öfversigt af Norges historiska litteratur under åren 1882 och 1883; Granskningar; Tidskriftsöfversigt.

Allmän språkvetenskap.

Internationale Zeitschrift für allgemeine Sprachwissenschaft unter Mitwirkung der Herren . . . . . und anderer Gelehrten des In- und Auslandes herausgegeben von F. Techmer, Doc. der allgem. Sprachwissenschaft an der Universität Leipzig. I Band, 1 Heft (XVI+256 ss., imperial 8:o). Mit über 80 Holzschnittfiguren und 7 lithographierten Tafeln. Leipzig. Verlag von Joh. Ambr. Barth (Paris: E. Leroux; Turin: H. Loescher; London: Trübner & Co.; Newyork: B. Westermann & Co). Pr. 6 mark.

Det var en, man kan väl säga, stor tanke af doc. Techmer — hittills förmånligt känd såsom författare af en två band stark Phonetik af utpräglad naturvetenskaplig hållning — att söka åvägbringa ett tidskriftsföretag af den vidtfamnande natur som det förevarande. Uppgiften är — enligt utgifvarens utförliga redogörelse därför i sina »Vorbemerkungen» — ingen mindre än den att åstadkomma ett centralorgan för språkvetenskapen i detta ords vidsträktaste betydelse, en internationell tidskrift, däri språket skall allsidigt belysas: från naturvetenskaplig synpunkt (fonetik, grafik, ortoepi och ortografi, döfstumundervisning m. m.), från psykologisk synpunkt (språkfilosofi, funktionslära, semasiologi m. m.) och från historisk synpunkt (frågorna om språkets uppkomst och lif, språkens klassifikation och genealogiska sammanhang, språkundervisning, universalspråk m. m.) För att kunna åtminstone tillnärmelsevis förverkliga en så jättestor plan är det naturligtvis för utgifvaren oundgängligt, att han skaffar sig en ytterst talrik stab af medarbetare, hvilka böra vara specialister, representerande alla språkvetenskapens vidt skilda områden. Betraktar man den förteckning å medarbetare, som redan nu å titelbladet meddelas, så måste man också medgifva, att utg. redan vetat vid sitt företag knyta många i skilda riktningar högst framstående vetenskapliga namn, och om — såsom man äger rätt att vänta — desse författare verkligen komma att mera flitigt bidraga till tidskriftens fyllande, är det otvifvelaktigt, att densamma på rätt många områden kommer att bjuda läsaren verkligt framstående artiklar. Särskildt förtjänar det med beröm framhävas, att utg. tydligen bemödat sig om att förvärfva arbetskrafter från skilda språkvetenskapliga läger och skolor. Så t. ex. representeras den nyaste och tvifvelsutän lifskraftigaste riktningen inom språkforskningen, den s. k. junggrammatiska, af namn sådana som *Brugmann*, »die hauptstütze der junggrammatischen Schule» — för att begagna en riktningens arge vedersakares (*Bezenbergers*) uttryck — *Paul*, hvars *Principien der Sprachgeschichte* tillsvidare utgör junggrammatikernas metodologiska kanon, samt hela riktningens andliga fäder *Whitney* och *Leskien*, de talangfulla banbrytarna för uppfattningen af språket såsom väsentligen en konstprodukt, icke en naturprodukt. Vid deras sida står nu i broderlig endrätt *Whitneys* hätske motståndare från fordom *Steinthal*, Berlineruniversitetets språkfilosofiska orakel. De något äldre riktningarna inom den lingvistiska forskningen representeras t. ex. af *Ascoli*, *Max Müller* och *Scherer*; bland veteranerna märkas *Miklosich* och *Pott*, språkvetenskapens Nestor, hvilken enligt utgifvarens meddelande varit en kraftig tillskyndare af företaget och den förste som stält sig i medarbetarnes led. De psykologiska frågorna ha en lysande målsman i *Wundt*. Från de nordiska universiteten märkas namnen *Joh. Storm* och *Donner*. De utomeuropeiska språken representeras af sådana specialister som *De Rosny*, *Friedr. Müller*; o. s. v., så att, om tidskriften håller, hvad denna medarbetarelista lofvar, framgången åtminstone borde blifva lysande.

Utgifningssättet är ämnadt att blifva följande. Hvarje halfår skall utkomma ett häfte å omkr. 240 ss. imperialoktav, till ett pris af 12 mark för ett band af

2 häften. Hvarje band kommer att prydas af ett porträtt, föreställande någon af språkvetenskapens förnämsta målsmän. De artiklar, som i tidskriften skola införas, komma i regeln att vara affattade på antingen tyska, engelska, franska, italienska eller latin, efter författarens fria val, och skola utgöras af originalartiklar eller ock aftryck af viktiga, men af en eller annan anledning svåråtkomliga, förut publicerade afhandlingar. Därjämte komma utdrag ur tidskrifter, anmälningar, bibliografiska och andra notiser af blandadt innehåll att i mån af utrymme meddelas.

Det nu föreliggande första häftet öppnas med ett ovanligt väl utfördt stålstick, föreställande den i maj 1883 uti Berlin aftäckt statyn af *Wilhelm von Humboldt*. Härtill ansluta sig några vördnadens uttryck af utgifvaren »zum Andenken W. v. Humboldts», hvarpå följa tvänne förut icke publicerade bref af W. v. Humboldt samt ett kortare utdrag ur kultusministern *v. Gosslers* tal vid den ofvannämnda statyns aftäckning. Sedan utg. därpå i några »Vorbemerkungen» utförligt redogjort för tidskriftens plan. utgifningssätt m. m., vidtager häftets första längre originalartikel (68 ss.): »Einleitung in die allgemeine Sprachwissenschaft» af *A. F. Pott*, en uppsats, rörande hvilken anmälaren, med all aktning för det lysande författarnamnet, icke kan undertrycka den anmärkningen, att den blott föga motsvarar de förväntningar, den intressanta titeln framkallar; detta enär den knappast kan sägas vara något annat än en sorts bibliografi, till på köpet skäligen sporadiskt hållet och affattad i Potts bekanta tröglästa stil, som, hvilka förtjänster den för öfrigt må äga, åtminstone icke utmärker sig för översiktlighet, klarhet och sammanhang i framställningen. — Följer så häftets längsta artikel (102 ss.): »Naturwissenschaftliche Analyse und Synthese der hörbaren Sprache» af *F. Techmer*, däri framställningen illustreras af en stor mängd förträffligt utförda afbildningar af akustisk och anatomisk undervisningsmateriel (t. ex. Königs manometriska apparater, Fabers talmaskin, Helmholtz' vokalapparat, alla de naturliga talorganens delar ända in i de minsta detaljer m. m.) Om syftet med denna afhandling upplyser förf. själf: »Es ist mir von mehreren seiten der Wunsch ausgesprochen, ich möchte die wichtigsten Resultate der Phonetik in kürzerer Abhandlung und in einer Weise darstellen, welche nicht blos den Phonetikern und Sprachgelehrten verständlich werde, sondern auch weiteren Kreisen, namentlich Reisenden und Missionaren», men det synes anmälaren i hög grad tvifvelaktigt, om uppsatsens förtjänster äro att söka i den riktning, som indiceras af det här angifna syftmålet med densamma. Ty förf:s grundlärdä och i akustiska och i all synnerhet anatomiska detaljer sig ofta fördjupande afhandling torde speciellt för nybegynnare vara mindre tillgänglig, hälst som förf. omsorgsfullt undviker att med exempel belysa sina teoretiska utredningar. Den vitnar mindre om förmåga att populärt och öfverskådligt framställa det för nybegynnaren väsentliga än om vidsträckt beläsenhet, grundliga detaljkunskaper, speciellt i talorganens anatomi, och strängt logisk skematisering i uppställningen. Att här ingå i någon redogörelse för förf:s ståndpunkt i speciella fonetiska frågor torde vara mindre lämpligt. — Till denna uppsats ansluter sig den

följande: »Transskription mittels der lateinischen kursiv-schrift», äfvenledes af utg., som här framställer och motiverar ett förslag till fonetiskt alfabet, afsedt »zum möglichst einheitlichen Gebrauch in der Zeitschrift». Detta alfabet är uppgjort efter tämligen invecklade principer. För att utmärka de olika ljudnyanserna användas dels olika stilsorter (stora och små bokstäver), dels bitecken, placerade vanligen under, sällan (t. ex. *ö ü i*) öfver typen; ljudens styrka, höjd och längd utmärkas genom andra bitecken, placerade öfver typen. Alfabetet är onekligen mäktigt af en mycket exakt språkkaraktistik; huruvida det är lätthandterligt eller ej, torde ännu vara för tidigt att yttra sig om.

Härpå följa några smärre artiklar. »Sign language» af *Garrick Mallery* i Washington, författare till ett 1881 utgifvet verk »Sign language among North American Indians (I Annual report of the bureau of ethnology, Washington)», ger några knapphändiga antydningar om åtbördsspråk i allmänhet och metoden för deras uppteckning. Härpå följa tvänne kapitel ur nämnda större arbete, där samma ämne — metodik för ett vetenskapligt studium af åtbördsspråken — under bifogande af talrika och upplysande illustrationer (indianskt åtbördsspråk) utförligare afhandlas. »Siud die Lautgesetze Naturgesetze?» af *Friedr. Müller* i Wien betonar, att ljudlagar uppstå och förgå och sålunda icke kunna vara naturlagar, för hvilket junggrammatikerna enligt M. lära utgifva dem, ett påstående som emellertid torde vara af M. gripet fullständigt ur luften. — »Zephyros und Gâhusa» af *Max Müller* i Oxford söker göra troligt, att det i Rigveda förekommande mytologiska namnet *sâhusa*, hvilket står i samband med *Açvinerna*, etymologiskt sammanhänger med gr. *ζέφυρος, ζόφος*, en visserligen möjlig, men skäligen djärf kombination. — I »De la catégorie du genre» vill *Lucien Adam* i Nancy (enligt titelbladet Rennes), som 1883 lär hafva utgifvit ett arbete om det grammatiska genus (Du genre dans les diverses langues. Paris.), på samma gång som han kritiserar G. Opperts i skriften »On the classification of languages» (Madras, 1879) uttala åsikter härom, framställa några synpunkter för uppfattningen af genuskategoriens genesis (t. ex. de indoeuropeiska språken skola ursprungligen hafva ägt en indelning uti två genusklasser: lefvande och liflösa, hvarifrån de fortgått till en tredelning) och påpeka sammanhanget med den prehistoriska mytologiens faser. Det hela är dock altför kort och knapphändigt framställt för att ge något verkligt utbyte. — I »The personendings of the indo-european verb» af *A. H. Sayce* i Oxford uppträder förf. såsom anhängare af den åsikten, att verbets finita former äro ursprungliga nominalformer, liksom infinitiven. Hans försök att från denna i sig sjelf ytterst beaktansvärda synpunkt etymologiskt förklara de indoeuropeiska personaländelserna förefaller emellertid föga öfvertygande.

Häftet avslutas med en uppsats af *K. Brugmann* i Freiburg: »Zur Frage nach den Verwandtschaftsverhältnissen der indogermanischen Sprachen», hvilken vi ej tveka att beteckna såsom den både till innehållet värdefullaste och till formen mest vällyckade i hela häftet. Efter en kort historik öfver den vetenskapliga diskussionen i frågan altsedan framträdandet af *Schleichers* »Stammbaum»-teori, hvarvid naturligtvis särskildt J.

Schmidts dialektiska differenserings-teori och Leskiens försök till förmedling af de schleicherska och schmidtska ståndpunkterna komma i betraktande, öfvergår förf. till en undersökning af den frågan, *hvilka* öfverensstämmelser mellan de skilda indoeuropeiska språken äro af den natur, att de verkligen *bevisa* något för ett antagande af närmare genealogiskt sammanhang mellan de ifrågavarande språken. I detalj genomgås nu och diskuteras en hel massa af *sådana* öfverensstämmelser inom ljudläran, stambildnings- och flexionsläran, syntaxen och ordförrådet, hvilka af än den ene, än den andre forskaren framhållits — eller skulle kunna komma i fråga att framhållas — såsom bevisande dylikt sammanhang; och förf. kommer till det otvifvelaktigt riktiga resultatet, att de allra flesta af dessa äro *tillfälliga* öfverensstämmelser, som i ofvannämnda afseende platt intet bevisa. Endast åt öfverensstämmelser i hvad som är att betrakta såsom språkliga *nybildningar* tillerkänner förf. någon bevisande kraft, och detta i regeln endast då de äro representerade af ett flertal af de ifrågavarande språken, hvilken omständighet naturligtvis ökar sannolikheten af, att de äro gemensamt företagna. Dock är det gifvet, att äfven många dylika öfverensstämmelser kunna vara tillfälliga. — För den, som är inne i det junggrammatiska åskådningssättet och den därpå framkallade språkvetenskapliga literaturen, innehåller uppsatsen icke så synnerligen mycket nytt — också är den, enligt hvad förf. upplyser, nedskrifven redan 1878 — men den är ändock äfven för den i literaturen mycket beläste ytterst lärorik genom den i kritiskt och metodologiskt afseende verkligt klassiska form, hvori Brugmann alltid vet att stöpa sina uppsatser, de må vara af mera detaljerad, fackmässig art eller såsom den förevarande af mera populär, resumé-artad natur.

Tidskriftens andra häfte, som med det snaraste lär vara att förvänta, kommer att innehålla: *O. Donner*, Über den Einfluss des Litauischen auf die finnischen Sprachen; *G. v. d. Gabelentz*, Zur grammatischen Beurteilung des Chinesischen; *K. Himly*, Über die einsilbigen Sprachen des südöstlichen Asiens; *N. Kruszewski*, Prinzipien der Sprachentwicklung; *J. A. Lundell*, Sur l'étude des patois (öfversättning af L:s föredrag öfver detta ämne vid andra nordiska filologmötet, i Kristiania 1881); *A. F. Pott*, Einleitung in die allgemeine Sprachwissenschaft (forts.); *W. Radloff*, Zur Sprache der Komanen; *W. Radloff*, Lesen und Lesenlernen; Aftryck af ett manuskr. af *W. v. Humboldt*; Anmälningar; Bibliografi; Person- och sakregister till första bandet.

Utstyrseln är i alla hänseenden verkligt lysande, och måste priset i betraktande därpå anses såsom ytterst billigt. Mätte blott företaget vinna den spridning, som utgör en rättvis uppmuntran åt utgifvarens och förläggarens förenade nit. I den mån tidskriftens spridning ökas, skall tvifvelsutan också värdet af dess innehåll komma att blifva allt större, både i afseende på gedigenhet och tilltalande form. *Ad. N.—n.*

Hoffory, J., Professor Sievers und die Principien der Sprachphysiologie. Eine Streitschrift. Berlin. Weidmannsche Buchhandl. 1884. 48 ss. 8:o. Pris 1 M.

»Af alla nyare språkfysiologiska skrifter ha Sievers' *Grundzüge der Phonetik* utan fråga fått den största ut-

bredningen, och det är knapt för mycket sagdt, att denna bok i vissa kretsar betraktas rent af som kanonisk. I föreliggande häfte har jag försökt att visa, att Sievers' verk utan rätt och skäl intager en sådan ställning som den nyss angifna, och att det öfver hufvud icke är egnadt att tjäna som inledning till fonetikens studium.»

Så angifver hr H. i förordet meningen med föreliggande »stridsskrift». Sievers bekanta lärobok ådagalägger, enligt hvad han i »stridsskriften» vill visa, i fråga om fonetikens allmänna uppgift och i fråga om fonetikens närmaste föremål (»språkljuden» eller rättare »språkets element») sådana förvända uppfattningar, att dessa hvar för sig äro tillräckliga att göra hela boken fullständigt förfelad.

Sievers nekar möjligheten af ett allmänt ljudsystem, som skulle tillfredsställa alla fordringar, ha plats för alla möjliga språkljud, anser systematiken för en af fonetikerns elementäraste syselsättningar och anser sin närmaste uppgift bestå i studiet af »die Einzelsysteme der Einzelmundarten». Härvid bör naturligtvis alltid påminnas, att ett vetande utan system, utan ordning, icke är någon vetenskap. Enligt Hoffory åter skulle »fonetikens mål alltid vara uppställningen af ett system, hvori alla typiska sprakelement finna sin naturliga plats» (s. 20). Jag fruktar att hela vår vetenskap på detta sätt får ett ganska tvifvelaktigt värde. Först i och med »Kombinationsläran» eller syntesen, som hos Sievers och Sweet intager en själfständig plats bredvid och öfver analysen (systemet), får fonetiken sin egentliga betydelse som språklig disciplin i jämbredd med öfriga moderna språkliga discipliner. Att medgifva detta innebär intet nedsättande för naturforskaren Brücke; att *icke* medgifva det eller icke medgifva, att Sievers' fonetik är ett betydligt framsteg utöfver Brückes, det innebär synbarligen ett förbiseende af språkvetenskapens utveckling under tiden efter 1856, då Brückes bok skrefs. Men väl kan man vara ense med H. om, att Sievers på ett mindre passande sätt betonar sin motsats till Brücke, hvars förtjänster äro stora och obestridliga.

Hvad är i det hela vunnet med blotta klassifikationen, med att man t. ex. vet, att ett visst språkljud är tonande palatal spirant o. s. v.? Man har en nödtorftig definition, men med blotta definitioner kommer man icke långt i denna ofullkomliga värld. Hvad som efter systemet skulle vara det väsentliga hos ett språkljud, kan i verkligheten visa sig som ganska oväsentligt. Låt oss antaga, att två språkljud, t_1 och t_2 , i sina typiska former äro mycket väl skilda. Dessa typer representeras i verkligheten hvar för sig af en grupp varieteter och individer. Hvar ligger gränsen mellan dessa grupper? Och hvad är vunnet med, att jag hänför en form, som tillhör gränsområdet, t. ex. till typen t_1 ? Låt oss antaga, att vi ha ett ljudsystem med alla de högsta fullkomligheter, som kunna finnas hos ett människoverk, och att i detta system alla former mellan n_1 och n_3 höra under typen x , alla dito från n_3 till n_6 rubriceras som y . Vi veta, att språkljudens antal är oändligt som punkterna på en linje, men vi måste i systemet ha ett ändligt antal grupper eller språkljud. Är det nu möjligt att finna ett språkljud, som varierar mellan gränserna n_2 och n_5 (hos olika personer eller hos samma

person)? I detta språk brukas således *x* och *y* ömsom för hvarandra? Och så vidare — in absurdum. H. hänvisar på djur- och växtformerna, hvilkas oändliga variabilitet icke hindrar uppställandet af ett allmänt system. Härvid är dock en väsentlig skillnad, i det fonetikern i fråga om sina »arters» omfång är bunden af språket. Hvad detta hänför under *en* typ, det måste han också hänföra under *en* typ, och dessa typer växla från munart till munart. Naturhistorikern nekar visserligen icke möjligheten af allmänna system, men djur- och växtsystemen skilja sig ofta betydligt sinsemellan, utan att deras upphofsmän därför anse sig berättigade att nedgöra hvarandra. Dessa system hafva numera en jämförelsevis underordnad betydelse, och ingen modern botaniker eller zoolog kan det falla in att påstå, att systematiken skulle vara hufvudsaken i hans vetenskap eller »målet» för densamma.

På ett ställe missförstår H. Sievers' ord. Hos S. talas om omöjligheten af »att oberoende af erfarenheten överskåda alla möjliga kombinationer af de särskilda artikulationsformerna». H. utbyter (s. 16) »artikulationsform» mot »språkljud» och tillskrifver därmed S. en mening, som han icke uttalat. Med »artikulationsform» menar S. tydligen i allmänhet en funktion i någon del af språkapparaten. Efter Flodströms, af H. förordade definition finnes för öfrigt ingen anledning att ur systemet utesluta Brückes »sammansatta» språkljud.

S:s' yrkande, att hvarje språkform skall i fonetiskt afseende betraktas som ett helt för sig, står i fullkomlig öfverensstämmelse med den allmänna riktningen af vår tids vetenskap. Endast sedda i sitt inre sammanhang, icke från synpunkten af något än så fullkomligt allmänt system, låta företeelserna i en gifven språkform förklara sig. Och den som i likhet med H. sätter systematiken som fonetikens mål, borde dock betänka, att det i alla fall är fråga om systematik af det faktiskt gifna. Till systemet finnes således ingen annan väg än genom iakttagelse af detta faktiskt gifna. Men »just i systematiskt afseende», menar H., »torde studiet af dialekterna icke gifva någon synnerlig vinst, enär ju hvarje särskild munart i regeln förfogar öfver blott ett jämförelsevis ringa antal språkelement». Detta förstår jag icke. Kan man studera många dialekter (för att få ett större antal språkljud, än som finnes i en) utan att studera hvarje dialekt för sig? Eller skiljer förf. — från fonetisk ståndpunkt — mellan språk och dialekt? Eller vill förf. konstruera sitt system oberoende af erfarenheten?

Systematiken är mellertid den svaga sidan hos Sievers, och detta står förmodligen i samband med hans uppfattning af systematikens underordnade betydelse. Hufvudsakligen rikta sig anmärkningarna — och med rätta — mot den första indelningen i »sonore» och »Geräuschlaute» med »språkljudens akustiska totalvärde» som indelningsgrund. Detta är ingen (vetenskaplig) indelning, utan en gruppering efter tycke och smak. »Språkljudens akustiska totalvärde, som framgår ur en samvärkan af alla faktorer», ger oss först (Grundz. 2 s. 40) för ett ögonblick en skillnad mellan »toner» och »bullen» — som alldeles icke beror på ett dylikt totalvärde — men visar sig senare i sin rätta skepnad, när vi få »Geräuschlaute an sich», som i motsats till tonerna äro tonlösa, men ej desto mindre ofta äro utrustade med ton, och sonorljud, som

»eo ipso» äro tonande, men faktiskt kunna vara tonlösa. En sådan systematik kan icke försvaras, och H:s kritik är fullkomligt på sin plats.

Genom sin uppfattning af stafvelsens element som språkljud begår S., menar H., ett fel så svårt, att han redan från början afskär sig möjligheten att komma på det klara med fonetikens fundamentalsatser. Vi kunde vara ense med Flodström och Hoffory om, att för fonetikern språkljudens bildning är hufvudsaken, och att Sievers' definition är felaktig, för så vidt den lemnar å sido språkets ljudlösa element. Om den praktiska betydelsen af detta fel kunna dock meningarna vara delade. Leder Flodströms definition nödvändigt därefter, att t. ex. *p* blir = paus med slutna läppar (och näsa) samt öppen röstspringa, så kan språkforskaren ha något skäl att betänka sig, innan han antager densamma. Ty *p t k* skiljer sig då för den hörande endast genom föregående och efterföljande »glidningar», således genom något för språkelement som sådana fullkomligt oväsentligt, d. v. s. äro för den hörande — således delvis äfven för den talande — identiska, Språkets lif och utveckling förutsätter ju emellertid icke blott talande, utan äfven hörande.

I häftets första häft (s. 5—22) vill H., på sätt vi här antydt, visa att S:s' »grundåskådningar väsentligen äro falska». I senare hälften lemnas illustrationer till den föregående bevisningen under påpekande af åtskilliga oriktigheter, som skulle följa af de förment förvända principerna. Hvad H. anför om tonande och tonlösa *l, r, m, n* är utan tvifvel riktigt. Om *h* fattas som tonlös vokal eller som laryngal konsonant, synes vara tämligen likgiltigt, endast man känner dess bildningssätt. På de tre sista sidorna behandlas Sievers' bibliografi. Det blir alltid en kinkig sak att vara rättvis vid ett urval af litteratur, ändå svårare att vara alla till lags, helst vid utdelande af »stjärnor», som gärna kunde varit alldeles borta.

Förmodligen kommer »stridsskriften» icke att betydligt minska Sievers' anseende som fonetiker. Brücke är alltid att rekommendera för den, som på egen hand vill inhämta de första grunderna af fonetiken; men den som stannar vid Brücke är icke långt kommen. Sweets »Handbook» är för kortfattad för att passa för hvem som helst, och engelskan är dessutom bland studerande mindre känd än tyska. Jag är öfvertygad om, att äfven hädanefter de flesta skola hålla sig till Sievers' fonetik — och ej alldeles utan skäl — ända till dess Hoffory eller någon annan skrifer en bättre, hvilket visserligen ej bör anses omöjligt. Det bästa sättet att uttränga en bok, som man anser dålig, är utan tvifvel att skriva en bättre. Mellertid förtjänar H:s stridsskrift att läsas som ett nyttigt supplement till den utdömda boken.

Hos oss äro vi lyckligtvis ännu ovana vid en sådan stil i vetenskapliga arbeten, som man finner hos H., men i Tyskland synes kritiskt ovetta vara dagligt bröd. Det är märkvärdigt, att man i skrift anser sig befriad från de allmänna regler för höflighet, hvilka i det personliga umgänget ingen människa, som gör anspråk på bildning, anser sig kunna bryta.

III.

Germanska språk.

Kinzel, Karl, Lamprechts Alexander herausgegeben und erklärt von K. K. Halle a. S. Verlag der Buchhandlung des Waisenhauses. 1885. LXXX + 543 ss. Germanistische Handbibliothek herausgegeben von Julius Zacher. VI.

Ofvanstående arbete är den första upplaga af Lamprechts Alexander, som är utrustad med kritisk apparat. Lamprecht härstammade sannolikt från mellersta Franken. Sin dikt om Alexander den store skref han i Baiern omkring medlet af XII århundradet, i det han öfversatte och delvis omarbetade det fornfranska poem, som »Alberich von Bisinzo» (Besançon) kort förut författat om denne konung och hans bedrifter på grundvalen af den latinska Historia de preliis Alexandri magni. Lamprechts Alexander faller sålunda inom den förklassiska perioden och tillhör samma poemkrets som Kaiserchronik, Roland och Rother.

Dikten är bevarad i tre handskrifter, hvilka alla äro förut utgifna. Kinzel har under de senare åren i flere utförliga uppsatser i Zeitschrift f. deutsche Philologie o. a. undersökt dessa handskrifter förhållande till hvarandra och till deras original, jämte andra hithörande frågor, och det är de kondenserade resultaten af dessa forskningar, som han framlagt i inledningen till sitt arbete. Svårigheten att i flere punkter komma till ett bestämdt afgörande ökas därutaf, att af det fornfranska poemet endast 105 verser finnas i behåll (först publicerade af P. Heyse 1856). Äldst är Voraushandskriften af omkring 1170, därefter den obetydligt yngre Strasburghandskriften (uppbänd år 1870 vid Strasburgbibliotekets förstöring). Den tredje handskriften, Basel-hds. på papper, är af vida senare datum, nämligen från början af XV århundradet. Den ursprungliga texten är däri betydligt förändrad och utvidgad, i det att omarbetaren, som kände den ofvannämnda latinska Historia de preliis, ur densamma upptog och infogade en mängd drag och episoder, delvis af rent fabelaktig beskaffenhet.

Kinzel har välbetänkt afstått från att söka konstruera en i språkligt afseende uniform text. Han meddelar först ur Baselhandskriften inledningen om Olimpias och Nectanebus (p. 1—24); därefter stå (p. 26—89) parallelt med hvarandra Voraushandskriftens text, hvilken icke går längre än till v. 1533, där den tvärt slutar med perserhärens samlande, och Strasburghandskriftens, som sedan (p. 90—385) ensam fortsätter dikten till slut v. 7303. I noter anföras dels dessa båda handskrifter läsararter, i alla fall där utgifvaren tillåtit sig en ändring i texten, dels utdrag ur Basel-hds:s mera själfständiga version. Det korta stycke af det fornfranska originalet, som finnes bevaradt, är infördt parallelt på sin plats i diktens början, och till hela poemet meddelas de motsvarande passus ur Historia de preliis efter en omsorgsfull kollation af olika handskrifter och upplagor däraf. P. 389—520 upptagas af anmärkningarna. Utgifvaren har i dessa haft till ögonmärke att, jämte förklaring af dunklare ställen i texten, redogöra för allt som är anmärkningsvärdt i Alexander-poemets språkbruk, isynnerhet sådant som i förhandenvarande ordböcker

öfver medeltyska språket ofullständigt behandlas eller icke alls finnes upptaget. Ett register (p. 521—543) till anmärkningarna gör det lätt och bekvämt att återfinna de där meddelade, ofta ganska viktiga och värdefulla upplysningarna. A. E.

Finnur Jónsson: »Kritiske studier over en del af de ældste norske og islandske skjaldekvad» (Doctors-disp.) Khn 1884.

Thorckelson, J., Bemærkninger til nogle steder i Versene i Heimskringla. 42 ss. (Aftryk af Oversigt over d. K. D. Vidensk. Selsk. Forhandl. 1884). Kjøbenhavn. Bianco Luno.

Arkiv för nordisk filologi, udg. ved Gustav Storm, 2 Bind, 3 Hefte (oktober 1884). Inhold: Marius Nygaard, Om brugen af konjunktiv i Oldnorsk (Forts.); Sophus Bugge, Blandede sproghistoriske bidrag; F. V. Norelius, Några grammatiska och lexikaliska anmärningar till Gunno (Eurelii) Dahlstjernas Kungaskald; Konrad Gislason & Joh. Fritzner, Kvett; Kr. Kälund, En rettelse; Sophus Bugge, Tillæg.

Naturvetenskap.

Unser Wissen von der Erde. I. Allgemeine Erdkunde von D:r Jul. Hann, D:r F. v. Hochstetter und D:r A. Pokorny. H. 10—14. Dritter Abschnitt: Die Hydrosphäre.

Redan i ett föregående nummer af Nordisk Revy hafva de två första afdelningarna (H. 1—9) af detta stora praktverk refererats. De innehöllo jordens magnetiska och meteorologiska förhållanden. Den nu föreliggande tredje afdelningen innehåller en framställning af de hydrografiska och utgör en kort, men synnerligen utmärkt framställning af oceanografien, sådan den först nu, sedan de sista stora vetenskapliga expeditionernas resultat blifvit offentliggjorda, kunnat framställas. Dessa resultat, som hittills måst uppsökas i dessa expeditioners vetenskapliga rapporter, såsom Challengers, Gazelles, Tuscaroras, Vöringens, Vegas, m. fl., eller i specialarbeten, utgifna i lärda sällskaps handlingar, föreligga nu systematiskt ordnade för allmänheten. Äfven denna afdelning är såsom de båda föregående författad af den berömda Direktorn för Kejs. Meteorologiska Institutet i Wien, D:r Julius Hann, hvilken härmed afslutat sin andel i det stora ifrågavarande verket.

Det kan här endast blifva fråga om en allmän antydning af, huru arbetet blifvit uppställt, samt hvilka allmänna resultat som vunnits. Efter en inledning omfattande en framställning af de olika hafvens ytförhållanden och en kort historik af forna åsikter om hafvens djup, samt äldre mer eller mindre misslyckade upplodningsförsök af världshafven, följer en öfversikt af de genom de nyare metoderna vunna resultaten rörande oceanernas djupförhållanden. Däraf framgår att de djupaste ställena i världshafvet äro belägna i Stilla hafvet öster om Japan,

4,655 famnar och i Atlantiska hafvet norr om St. Thomas, 4,561 famnar. Medeldjupen äro i Atlantiska hafvet 3,68, i Stilla hafvet 3,89, i Indiska hafvet 3,34, i Medelhafvet 1,35 kilometer. De tre stora världshafven hafva altså ett medeldjup af nära 2,000 famnar. Skulle alla jordens länder utbredas jämnt på hafsbotten, så skulle jorden täckas af ett jämntjockt vattenlager af 1,370 famnar, eller 2,5 kilometer. Man har förr föreställt sig hafsbotten bestående af berg och dalar liknande dem på land. De nyare forskningarna hafva visat det oriktiga i denna föreställning. Genom vattnets ständiga påverkan afrundas höjderna och fyllas dalarna med slam och sediment. Hafsbotten bildar derföre i stort sedt vida slätter med långsamma höjningar och sänkningar. I Atlantiska hafvet, där den Irländska underhafsplatån sänker sig mot väster, är sluttningen blott 7°, och den brantaste sluttningen under hafvet väster om San Francisco är blott 3°. Endast på ett ställe i hafvet, öster om Newfoundlandsbanken, har man funnit en verklig bergssluttning på 17°—27°.

Därnäst följer en utförlig framställning af hafsvattnets *salthalt* och *specifika vikt*. Efter en kort öfversikt af äldre arbeten af Forchhammer och Schmidt följer författaren hufvudsakligen de nyaste arbetena i denna väg af Buchanan, Challenger-expeditionens kemist. I stort sedt aftager salthalten från ekvatorn mot polerna på hafsytan. En karta angifver närmare fördelningen. Det visar sig, att specifika vikten af ytvattnet når sitt största värde inom passadgebiten, där nederbörden är minst och afdunstningen störst. I Atlantiska oceanen är sältan och tätheten störst (sp. v. = 1,0275) inom tvenne ovala zoner belägna norr och söder om ekvatorn i passadregionerna. I de motsvarande regionerna i Stilla hafvet är tätheten ej fullt så stor (nämligen 1,0270 i södra delen och 1,0260 i den norra) och i Indiska hafvet likaså lägre (max. = 1,0265). Från dessa maximi-regioner aftager salthalten såväl mot de regniga trakterna kring ekvatorn som och mot ishafven, där yttätheten aftar till under 1,0250. På större djup är salthalten ganska likformig. i Norra atlanten 1,0262 och i den södra samt i Stilla hafvet 1,0258. Detta allt gäller om det till samma temperatur, 60° F. = 15°,5 C., reducerade vattnet. Tagas de verkliga temperaturförhållandena med i räkningen, så blir förhållandet ett helt annat. Tätheten blir då minst kring ekvatorn, omkring 1,0227, och tilltar hastigt mot djupet, såväl som mot polerna, där den på djupet stiger till 1,0281 vid en temperatur af —2° till —3° C. Hufvudmassan af oceanens vatten, det som fyller de stora djupen under 2—300 famnar, har i det närmaste samma specifika vikt 1,027—1,028.

I inhaf är salthalten antingen mindre eller större än i Oceanen, det förra i grunda inhaf med stor tillförsel af flodvatten, såsom Östersjön, det senare i djupa med ringa tillflöden, såsom Medelhafvet och Röda hafvet.

Temperaturförhållandena såväl vid hafsytan som på större djup blifva därefter behandlade. I hafsytan växlar temperaturen med årstiderna, men ej på långt när så mycket som i luften. Hafvets närhet verkar således afkylande om sommaren och såsom en värmekälla om vintern. Extremerna infalla senare, nämligen lägsta temperaturen i februari—mars, högsta i augusti—september.

Hafsströmmarna inverka högst betydligt på ytvattnets temperatur, och isothermerna erhålla på grund häraf ett mer eller mindre inveckladt förlopp. Medeltemperaturen i ekvatorialzonen är omkring 27° C. och stiger i Indiska hafvet till 28° kring Sundaöarna och norra Australien. De högsta temperaturerna, ända till 34°,4 C., observeras i Röda hafvet. Temperaturen på hafsdjupen är i allmänhet låg, och på hafsbotten sjunker den nästan öfverallt till närheten af fryspunkten. Norra Ishafvet är till största delen afspärradt å ena sidan genom det grunda Behringssund och å den andra genom den undervattens-tröskel, som förenar Island och engelska banken, och som endast mellan Färöarna och Shetlandsöarna sänker sig till 600 famnar. Däremot står Södra Ishafvet i öppen förbindelse äfven på djupet med de stora hafven och t. o. m. norra delarna af Atlanten och Stilla hafvet fyllas på djupet af därifrån kommande fryskallt vatten. Det kalla djupvattnet ligger, märkligt nog, i närheten af ekvatorn närmast ytan. Såsom exempel anför vi den vertikala temperaturfördelningen i Atlanten.

Lat.	Temperaturer			
	15°	10°	5°	2°,5 Cels.
	Djup i famnar			
33° N.	—	320	450	630
21°	70	160	320	700
9°	27	54	168	480
1°	42	73	170	360
9° S.	55	75	150	420
21°	60	115	200	340
36° S.	—	—	190	340

I inhaf förekomma högst märkliga temperaturförhållanden. I allmänhet kan sägas, att på stora djup herska konstanta temperaturer motsvarande den ifrågavarande traktens medelvintertemperatur. Så herskar i västra Medelhafvet från 100 famnars djup till botten vid 1,500 famnar året om en konstant temperatur af +12°,8 C., som i östra delen så småningom stiger till +13°,6. I Röda hafvet är likaså under 400 famnar temperaturen konstant 21°,1/2, eller den traktens vintertemperatur. De till dessa haf ledande sunden äro för trånga för att tillåta Ishafvets kalla vatten att intränga äfven i skenbart öppna hafsbassiner, såsom t. ex. Celebesjön, Sulusjön m. fl., aftager temperaturen på vanligt sätt till ett visst djup, men därunder blir temperaturen konstant ända ned till botten. Dylika sjöar bilda fördjupningar i hafsbotten, omgifna af undervattensvallar, bildningar till formen erinrande om ofantliga vulkankrattar. Temperaturen neduti en dylik fördjupning svarar tydligen mot den, som i öppna hafvet herskar på samma djup som den lägsta kanten af vallen. Det kallare hafsvattnet, som befinner sig på större djup, kan naturligtvis ej inkomma i en dylik bildning.

Rörande de sista kapitlen, om *hafströmmarne* och *tidvattnet*, hvilka äro temligen vidlyftiga framställningar af dessa invecklade och omtvistade företeelser, nödgas vi hänvisa till originalet.

Äfven denna afdelning af det stora verket är utrustadt med talrika, förträffliga kartor och teckningar.

Vi tillägga, att till deras tjänst, som icke hafva råd att skaffa sig hela det ifrågavarande praktverket,

hafva de nu ifrågavarande häftena 1—14 utgifvits som särskild bok i mindre format under titel: *Die Erde als Weltkörper, ihre Atmosphäre und Hydrosphäre, von Julius Hann*. Mit 14 Tafeln in Farbendruck und 58 Holzstichen. Prag und Leipzig 1884. 209 pag. 8:o. Då boken erhålles för det i förhållande till utstyrseln ytterst billiga priset af 5 kronor, så torde ingen, som är intresserad för ifrågavarande ämnen, behöfva att sakna densamma i sitt bibliotek.

H. Hildebrand Hildebrandsson.

Warming, Eug., Haandbog i den systematiske Botanik, nærmest til Brug for Lærere og Universitets-studerende. Anden gennemsete Udgave. Med 470 Afbildninger. IV+437 ss. Kjøbenhavn, P. G. Philipsens forlag.

Blandade ämnen.

Franke, Felix, Praktisk Tillegnelse af fremmede Sprog. Dansk Bearbejdelse ved O. Jespersen. København. C. Larsens Forlag. 1884. 2 + 33 ss.

F. Frankes lilla broskyr framställer i korthet grunddragen af en på psykologiska och fysiologiska lagar grundad metod för inhämtande af främmande språk. Felet i alla äldre metoder, som han med en gemensam benämning kallar »öfversättningsmetoden», består hufvudsakligen dels däri, att man lär ett främmande språk inom sitt eget modersmål och följaktligen ej lär sig att *tänka* på det främmande språket, dels däri att man hufvudsakligen tar hänsyn till skriften, som dock blott är en symbol för det verkliga uttalet, hvaraf följden blir att man aldrig lär uttala det främmande språket. Förf. framhåfver i motsats härtill betydelsen af att lära ett främmande språk i dess egen anda och med dess egendomliga ljud, och det på samma sätt, som vi lära vårt första språk modersmålet, blott med den skilnad, som betingas af de olika förhållanden, hvarunder ett främmande språk vanligen läres, hvilka ligga i den mindre tid, som därtill kan anslås, i mindre tillfälle att höra och tala språket, i den större utveckling våra tankar då vunnit, i den omständigheten att vi redan beherska ett språk, i talorganernas vana vid frambringandet af ljud som hvila på en helt annan artikulationsbasis, samt i den omständigheten att i samma mån örats iakttagelseförmåga är skärpt för modersmålet finaste nyanser, är den slö för främmande språkljud.

Författaren yrkar, att man till en början inskränker sig till det talade språket, att man tager så många sinnesorgan som möjligt till hjälp för att så fast som möjligt associera det främmande ordet med begreppet, i stället för att, såsom nu är fallet, blott med ögats tillhjälp förbinda det främmande ordets symbol (den döda skriftformen) med modersmålet ord. Ens sträfvande bör gå ut på att göra det främmande språket till ett omedvetet verkande redskap för tanken, man bör därför vid undervisningen så mycket som möjligt använda det främmande språket själf, men däremot böra öfversättningar från mo-

dersmålet till det främmande språket icke förekomma förr, än man någorlunda beherskar det senare.

Vid metodens determinerande med afseende på språkets inre och yttre form yrkas på tillgodogörande af psykologiens och ljudfysiologiens resultat och göres i vissa fall en ganska lycklig tillämpning däraf.

Framställningen af metoden är hållen utan hänsyn till några förhandenvarande skolor eller undervisningsformer, och däri ligger en brist, men en sådan som förf. är medveten om. Det är möjligt att om förf. tagit hänsyn till den betydelse, språkundervisningen numera har vid skolorna, nämligen att vara ett bildningsmedel och icke blott bibringande af en färdighet, så skulle han kunnat gifva något större erkännande åt den af honom ogillade öfversättningsmetoden, och möjligen sökt sätta sin metod i förbindelse därmed.

Med oafsedt detta innehåller den lilla boken så många behjärtansvärda tankar, att vi rekommendera den åt alla språklärare.

E. R.

Finsk Tidskrift utg. af C. G. Estlander, Wilh. Bolin och Fredr. Elfving. XVII. 4. K. K. Tigerstedt, G. M. Sprengtporten, XVI. R. Hult, Finland i den nyaste franska geografin. Esselde, En blick på qvinnopuffostran inom Frankrike och dess målsmän under det nittonde seklet. W. Bolin, Religiös rationalism. — I bokhandeln. — Öfversigt.

Nordisk tidskrift, utg. af Letterstedtska föreningen 1884, 6:te häftet. Innehåll: X, Nya försök till förbättring af arbetsklassens vilkor. 1.; *Aubert, A.*, Fra det franske nutidsmaleri 2; *Westergaard, Harald*, Teorien om gennemsnitsmennesket, et afsnit af statistikens historie. 1. Literaturöfversigt; Nyutkomna böcker.

Tilskueren, Maanedsskrift udg. af N. Neergaard. Okt. 1884. Inhold: Andet kapitel af Jonas Lies nye Fortælling; Herman Bang: Ord; V. Pingel: Til J. C. Schiødtes Livshistorie og Karakteristik; Fredrik Nielsen: Biskop Dupanloup, II; Torvald Køhl: En anden Jordklode.

Universitetsangelägenheter.

Upsala.

Större Konsistoriet.

Större konsistoriet.

Den 25 oktober. Enligt kanslersbref af den 7 d:s hade fil. lic. C. A. M. Lindman förordnats till docent i botanik.

Enligt skrivelse af den 18 d:s hade kanslern beviljat vikariatsarvoden åt adjunkten J. Björkén och e. o. professorn O. V. Petersson att utgå från besparingarna å det i universitetets stat upptagna anslaget till arvoden åt vikarierande yngre akad. lärare.

Docenten K. Piehl hade till universitetet öfverlämnat en förtecknad samling egyptiska fornsaker och därvid förbehållit sig prioritetsrätt under en tid af 5 år att publicera de med inskrifter försedda föremålen i samlingen. Kons. beslöt att häröfver inhämta yttrande af t. f. prefekten för nordiska museet, doc. A. Noreen.

Från universitetets byggnadskomit  hade inkommit ett så lydande utdrag af komiténs protokoll f r den 11 i denna månad. "Sedan från kgl. vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien inkommit utdrag af dess dagbok för den 17 sept. 1884, inefattande svar   byggnadskomit ns framställning om fastställande af ingifvet förslag till inskrifter   nya universitetsbyggnaden, hade de af större kons. utsedde särskilda delegerade f r inskriptionsfr gans handläggande blifvit kallade till närvaro vid detta byggnadskomit ns sammanträde för att gemensamt med byggnadskomit ns ledamöter taga del af berörda svar och med anledning däraf öfverlägga; tillst deskommande nu af bem lde delegerade prof. Häggström och Alin, hvaremot bibliotekarien Annerstedt, först efter det ärendets handl gning redan blifvit afslutad, sig instälde.

Kgl. vetenskaps-, historie- och antikvitetsakademiens berörda svar föredrogs samt inneh ll, att jämte inskriftsf rslaget till akademiens kunskap kommit, att öfver hufvudingången   universitetsbyggnaden voro anbragta orden "Universitas Regia Upsaliensis"; och hade akademien beslutat med anledning häraf förklara, att hon, under för handen varande förhållanden, ej ville göra annan anmärkning mot det inlämnade förslaget, än att det, då två språk icke pl ga användas till inskrifter å samma byggnad, torde vara lämpligare att äfven i de fyra nu föreslagna inskrifterna använda det latinska språket, men att akademien öfverlämnade åt komitén att härmed efter godtf nnande förfara.

Under den  fverl gning, som med anledning af detta svar uppstod, uttalades olika åsikter, huru man i fråga om språket borde förfara, men stannade pluraliteten vid den åsikt att låta det en gång antagna förslaget blifva oförändradt, mot hvilket beslut, reservation anmäldes af prof. Nyblom och Alin samt akad. räntmästaren frih. Gyllenhaal, hvilka, med anledning af hvad kgl. akademien anmält, önskade att latinska språket skulle jämväl för nu ifrågavarande inskrifter användas.

Vid detta protokoll hade fogats det antagna förslaget till inskriptioner, så lydande:

I.

„ r 1477 grundlades Upsala universitet af ärkebiskopen Jacob Ulfsson och Sten Sture d.  . med Rikets R d“.

II.

„ r 1593 blef Upsala universitet efter n d och undergång på Upsala m tes begäran  teruppr ttadt“.

III.

„Gustaf II Adolf tryggade Upsala universitets bestånd, ordnade och vidgade dess verksamhet. Fäderneslandet har v rdat hans verk.“

IV.

„Uppförd under Oscar II:s regering enligt konungs och riksdags beslut invigdes denna byggnad åt Upsala universitet  r 1885“.

Större kons. fann hvad byggnadskomit n sålunda anmält icke till annan åtgärd föranleda, än att förslaget skulle läggas till konsistoriets protokoll.

Kons. beslöt med 14 röster mot 10 att uppskjuta frågan om planering och terrassering kring nya universitetsbyggnaden till sammanträde den 1 instundande november. Minoriteten önskade frågans  terremitterande till byggnadskomit n, med anmodan att komitén skulle till kons. inkomma med förslag till planerings- och terrasseringsarbetets utöfvande på annat sätt, än som genom entreprenadkontraktet med byggmästaren C. H. Hallström blifvit bestämdt.

Föredrogs af doktor A. F. Regnells testamente, hvaruti han, jämte det han lemnat förordnande om några legat, insatte Upsala universitet till arvinge af hans återstående förmögenhet, som borde användas till förmån för det medicinska studiet vid universitetet och läggas till den fond, som han f r sådant ändamål gifvit den 17 mars 1872.

Vidare öppnades trenne af dr Regnell   olika tider hos universitetet deponerade förseglade skrifvelser med följande inneh ll.

I skrifvelse af den 17 mars 1879 förordnar R. sin sista vilja med afseende på hans Fjärde Reservfond vara, att de årligen å den samma utfallande räntor m tte på följande sätt blifva använda:

1:o att genom inköp till universitetets Botaniska Trädgård af lefvande växter, från, l kar o. s. v. befrämja studiet af naturliga familjerna och särdeles kännedomen af växtvärlden från f r de tropiska trakterna karaktäristiska former;

2:o att genom inköp af därtill behöfliga instrument och utensilier o. s. v. befrämja de växtfysiologiska och anatomiska undersökningar, hvilka komma att vid botaniska institutionen anordnas;

3:o att till ordnande, konserverande o. s. v. af de af honom redan eller framdeles skänkta Brasilianska v xtsamlingarna n diga medel må kunna anslås, äfvensom — om behofvet skulle framdeles så kräfva — att någon mindre summa skulle årligen till deras behöriga vidmakthållande användas.

Den 20 nov. 1880 förordnas om vissa lifestidspensioner.

Den 20 aug. 1882 förordnas med afs. på den af honom gemte Reservfondens användande, att däraf bildas tvänne nya fonder gåfvobref af den 11 febr. 1881 till Upsala universitet skänkta der: 1:o) en   10,000 kr. under namn af zoologiska institutionens Regnellska fond samt 2:o) en   30,000 kr. under namn af medicinska fakultetens Regnellska fond för resestipendier. R ntan   zool. institutionens Regnellska fond användes, sedan $\frac{1}{10}$ af denna ränta lagts till kapitalet, af institutionens prefekt i samråd med dess prorektor till inköp för samlingarnas r kning af utländska h lst ännu opreparerade naturalier.

Af räntan   med. fak:s Regnellska fond för resestipendier användes årligen $\frac{1}{10}$ till kapitalets ökande; den öfriga räntan delas i 2 lika stora stip., som i tur efter fullmakts datum tilldelas 2 af med. fak:s ord. och e. o. proff (eller deras framtida motsvarighet) såsom understöd till under ferierna företagna resor i utlandet. Professorerne kunna dock med fakultetens bifall, afstå sin rätt till stipendier åt lärare vid fakulteten, som icke äro professorer.

Dr Regnell hade den 31 maj till universitetet skänkt 10,000 kr., med förordnande att $\frac{1}{10}$ af räntan lägges till kapitalet, och att återstoden af räntan skall af professorn i praktisk medicin användas dels till den praktisk-medicinska undervisningens fromma, och dels till befordran af vetenskaplig forskning å den praktiska medicinens område, dock icke f r sådana utgifter, till  fl ningar m. m., som staten borde bestrida.

Teologiska fakulteten.

Den 1 november. Anmäldes kanslersbref angående prolongation f r tre  r från den 1 oktober 1884 af docenten J. A. Ekmans åtnjutande af fakultetens docentstipendium på den teoretiska linien.

S. d. Afstyrktes teol. stud. A. G thlins ansökan om befrielse från afslutande af de praktiska öfningarna.

S. d. Föreslogs, att ett premium å 500 kr. ur Oskar Ekmans Gustaf-Adolfs-donation m tte tilldelas teologie lektorn, docenten doktor P. Wikner.

S. d. Afgafs yttrande, att fakulteten icke hade någon att föreslå vid tillsättningen af det efter docenten Thord n lediga rörliga docentstipendiet.

Medicinska fakulteten.

Den 13 september. Afledes med. kandidatexamen af V. Lindberger, E. M. Söderström, I. Rosengren, O. Andersson, A. Clauss och E. V. Bolinder.

S. d. Anmäldes kanslers förordnande för kandidaten H. Gr ve att från d. 1 sept. 1884 till 1 febr. 1885 uppehålla laboratorstj nsten vid patologiska institutionen.

S. d. Anmäldes kanslers förordnande för kand. H. Wetterdal att vara underläkare och f r kand. H. Köster att vara amanuens vid akademiska sjukhuset.

S. d. Beslöts hos större konsistoriet anmäla, att fakulteten önskade, att med åtgärder för tillsättning af e. o. professuren i anatomi m tte fortfarande få tillsvidare anstå.

Den 20 sept. Afledes med. licentiatexamen af A. G. Wide.

Den 22 okt. Afledes med. licentiatexamen af J. M. Bohmannson.

Kobenhavn.

I anledning af Kristiansborgs slots brand d. 3 oktbr. blev det ved kgl. resolution af 4 s. m. bestemt, at rigsdagens aabningsm de d. 6 s. m. skulde afholdes i universitetets festsal. Hans majestet kongen aabnede mødet med opl sning af en frontale.

Efter endt afgangsexamen ved de lærde skoler og tillægs-examen ved universitetet i den forløbne sommer bleve ved den d. 23 septbr foretagne immatrikulation 288 studerende immatrikulerede.

I begyndelsen af 1880 fremdrog kultusministeriet i en skrivelse til konsistorium det ønskelige i udarbejdelsen af en ny universitetsfundats, da den nuværende af 1788 ikke mere svarede til sin bestemmelse og for den overvejende del var sat ud af kraft ved senere bestemmelser. Ministeriet udtalte derhos, at et af konsistorium fremsendt udkast til et lovforslag om universitetets lærerkrafter paany vilde kalde fundatsspørgsmaalet tillive. I sit svar udtalte konsistorium sig bestemt imod den af ministeriet antydede sammensmeltning af de to opgaver: organisationen af universitetets lærerkrafter og udarbejdelsen af en ny fundats. Nu i modsætning til 1788 vare den udøvende og den lovgivende magt sondrede, og samlingen af alle universitetsnormer i een fundats vilde forrykke forholdet mellem den lovgivende og den udøvende magts myndighed i universitetsanliggender til skade for den sidste. Undgik man dette ved kun at knytte fundatsens lovgivningsbestanddele til de alt nu foreliggende lovgivningsreformer (lønningsskemaet og lærerkrafternes organisation), vilde disses løsning alligevel trække ud i det ubestemmelige. Hvad selve spørgsmaalet om ønskeligheden af en ny fundats angik, kunde konsistoriet vel tilraade en *formel* bearbejdelse af de gjældende regler, men ikke en *reel*, der vilde absorbere megen tid og megen kraft med et lidet udbytte og rejse stridsspørgsmaal af betydelig rækkevidde. Altsaa foreslog konsistorium en *kodifikation*, en systematisk samling af de gjældende regler, og ministeriet sluttede sig hertil. Endnu i samme foraar overdrog konsistorium sin daværende fuldmægtig, nuværende bogholder i kvæsturen, cand. jur. *Holek*, i forbindelse med og under tilsyn af universitetets daværende rektor, professor, dr. jur. *Goos*, at udføre det nævnte arbejde.

Dettes første del foreligger nu. For at give et virkeligt klart billede af, hvad der er gjældende ret, er den plan valgt for arbejdet, at materialet er *sammenarbejdet til en systematisk fremstilling*, stadig ledsaget af henvisninger til de retskilder, af hvilke fremstillingen er tagen (love, anordninger, ministerielle skrivelser o. s. v.). Denne del af arbejdet er det, der nu foreligger. Hertil vil som værkets 2:den del slutte sig et aftryk af de paagjældende retskilder, for at samlingen selv kan give læserne adgang til at kontrollere den gjorte brug af kilderne. Den foreliggende systematiske bearbejdelse af universitetets retsregler, der er udgiven gjennem Gyldendalske boghandel, udgjør 218 sider i *quarto*.

Personalforhold.

Den akademiske lærerforsamling har i sit møde d. 10 oktbr valgt prof., dr. theol. *C. H. Scharling* til universitetets rektor for 1884—85 samt gjenvalgt prof., dr. jur. *H. Matzen* som medlem af konsistorium for 5 aar.

Som dekaner for 1884—85 ere valgte: prof., dr. phil. *Buhl* (theol.), prof. *Deuntzer* (rets- og statsv.), prof., dr. med. *Gædeken* (lægev.), prof., dr. jur. *Joh's Steenstrup* (filos.) og prof. *Johnstrup* (math.-naturv.).

Prof., dr. jur. *Goos* er af konsistorium under 8 oktbr gjenvalgt som medlem af bestyrelsen for kommunitetets stipendievæsen for 5 aar.

Det lægevidenskabelige fakultet har fra 1 septbr ansat cand. med. og chir. *E. A. J. Ravn* som prosektor i normal anatomi i stedet for dr. med. *Kr. L. I. Poulsen*.

Cand. polyt. *Th. Thomsen* er fra 1 novbr fratraadt som 1:ste assistent ved universitetets kemiske laboratorium og 2:den assistent, cand. pharm. *E. Chr. W. Stenbuch* fra s. d. aflaboratoriets bestyrer antaget som 1:ste assistent og cand. pharm. *J. Krenchel* som 2:den assistent.

D. 21 septbr afgik forhenværende prof. i medicin, senere finansminister og borgmester i København, dr. med. og phil. *C. Fenger* ved døden.

D. 30 septbr døde forhenværende prof. i filosofi, konferensraad, dr. phil. og lic. theol. *R. Nielsen*.

Ministeriet har under 30 septbr og 21 oktbr tilladt prof., dr. jur. *Matzen* at foretage rejser til Tyskland, England og Belgien for som medlem af sølovskommissionen at gjøre sig bekendt med disse landes søretslovgivning m. m.

Examina.

D. 17 oktbr sluttedes en magisterkonferens i filosofi, ved hvilken der tilkjendtes cand. philos. *P. A. P. Rosenberg* Admissus.

Den fuldstændig juridiske examen, der er en betingelse for en

række embeder, hvortil udfordres kundskab om lov og ret, samt for beskikkelse i visse sagførestillinger, bestaar i en skriftlig og mundtlig prøve i følgende fag: a) den almindelige retslære, b) den romerske ret i forbindelse med denne rets historie og antikviteter, c) den almindelige danske rets hovedafdelinger: civilret, kriminalret og proces, d) dansk statsret og e) den danske retshistorie. Civilretten er delt i to afdelinger. Til dens første afdeling henregnes: privatrettens almindelige del (herunder personret og næringsret), familieret og arveret, til civilrettens anden afdeling: den egentlige formueret (formuerettens almindelige del, tingsret, obligationsret). Ved den skriftlige prøve gives der syv skriftlige opgaver, nemlig en af den alm. retslære, en af den romerske ret, to af den danske civilret, en af den danske kriminalret, en af dansk proces og en af dansk statsret. For hvert af disse fag gives en speciel karakter, der bestemmes efter udfaldet saavel af den skriftlige som den mundtlige prøve. Specialkaraktererne, laud, præ ceteris, laud., haud. illaud. og non contemnendus er der tillagt en vis talværdi, efter hvis sammenlægning hovedkarakteren bestemmes. Alle fagene anses som hovedfag med undtagelse af den danske retshistorie, der er et bifag og hvori karakteren kun har den halve talværdi i forhold til et hovedfag. Karakteren nul i et hovedfag medfører, at kandidaten anses for umoden, i bifaget ansættes den til en fradragede talværdi. Ved *bekjendtgjørelse af 19 juni 1884* er der imidlertid efter indstilling fra det rets- og statsvidenskabelige fakultet fastsat den forandring, at nul i bifaget tillige udelukker fra hovedkarakteren "laudabilis".

Den statsvidenskabelige examen giver ikke nogen udelukkende ret til visse embeder; men betragtes som indeholdende en anbefaling til ansættelsen i embeder, der anses at kræve kundskab i lov og ret, uden at den fuldstændige juridiske examen er gjort til betingelse for deres opnaaelse. Prøvningsfagene ere: 1) politisk økonomi, derunder indbefattet a. videnskabens historie, b. nationaløkonomiens teori og politik, under den sidste navnlig agrikultur-, industri- og handelspolitik, alt med specielt hensyn til fædrelandets lovgivning og forhold, c. finansvidenskab; 2) statistik, dels statistikens teori, dels fædrelandets statistik i udførelse omfang, og dels komparativ statistik; 3) offentlig ret, dels almindelig statsret, dels fædrelandets offentlige ret, saa vel forfatnings- som forvaltningsret og endelig folkeret; 4) statsvidenskabelig encyklopædi; 5) retsvidenskabelig encyklopædi, saaledes at kandidaten, foruden et overblik over hele retsvidenskabens, har grundig kundskab i de dele af fædrelandets lovgivning, som staa nærmest i forbindelse med statsadministrationen, navnlig formueret, landboret, søret, handelsret og næringsret; 6) den nyere tids historie, navnlig siden den vestphalske fred.

Ved den skriftlige prøve gaves tidligere 4 opgaver (3 timer til hver) nemlig en i nationaløkonomi (teori og politik), en i finansvidenskab, en i dansk forfatnings- og forvaltningsret og en i dansk retsencyklopædi, indbefattende grundtrækkene af den danske civilret. Efter det rets- og statsvidenskabelige fakultets udstilling er det imidlertid ved *bekjendtgjørelse af 19 juni 1884* bestemt, at der foruden de tvende udarbejdelser i de økonomiske fag skal kræves en tredje, hvis karakter bliver at tage særlig i betragtning ved bestemmelsen af karakteren for prøven i fædrelandets statistik. Til denne udarbejdelse indrømmes en tid af 4 til 6 timer efter nærmere bestemmelse i hvert tilfælde af examinatore og censorer i de økonomiske discipliner. Det er kandidaterne tilladt ved samme at benytte det af statistisk bureau udgivne "Danmarks statistik i sammendrag"; videre gaaende hjælpemidler kunne efter vedkommende examinerers og censorers skøn i hvert enkelt tilfælde stilles til kandidaternes raadighed. Mundtlig prøve antilles i følgende 5 hovedfag: 1) nationaløkonomi, 2) finansvidenskab, 3) dansk forfatnings- og forvaltningsret, 4) dansk retsencyklopædi og 5) fædrelandets statistik samt i følgende 5 bifag: 1) statsvidenskabelig encyklopædi, 2) almindelig statsret, 3) politisk historie, 4) folkeret og 5) statistikens teori og sammenlignende statistik. Specialkarakter gives for hvert fag; i de fag, i hvilke skriftlige opgaver gives, bestemmes den efter udfaldet saa vel af den skriftlige som den mundtlige prøve. Specialkarakteren beregnes efter en vis talværdi; dobbelt i hovedfagene mod bifagene, hvorefter hovedkarakteren bestemmes. Karakteren nul tillægges en fradragede talværdi samt udelukkede tidligere fra hovedkarakteren "laudabilis", i et hovedfag eller to bifag fra hovedkarakteren "haud illaudabilis" og medførte, at kandidaten anses for umoden, hvis han erholdt denne karakter i 2 hovedfag eller i 3 bifag. Ved *bekjendtgjørelse af 19 juni 1884* er denne bestemmelse

yderligere udvidet til, at nul i et hovedfag medfør, at kandidaten anses for umoden.

Akademiske grader.

Doktorgraden i medicin er d. 27 oktbr erhvervet af cand. med. og chir. *E. Engelsén*. Afhandling: undersøgelser om blodlegemernes antal, hæmoglobinmængde og størrelse. Opp.: prof. d:r med. Panum og prof. d:r med. Reisz.

Videnskabelige samlinger.

Universitetets mineralogiske museum har til Stockholms högskole afsendt en samling af museets dubletter, indeholdende 360 exemplarer af mineralier, bjergarter og forsteninger fra Danmark og de nordlige bilande.

Legater og stipendier.

Kommunitetets stipendium för kandidater og videre komne å 200 kr. er af konsistorium d. 8 oktbr tildelt: cand. theol. *J. Plesner*, cand. jur. *M. Godskesen*, cand. polit. *I. V. Schovelin*, d:r med. *A. F. Rasmussen* og cand. philol. *F. Jónsson*.

Goos.

Helsingfors.

Större konsistorium.

15 sept. I skrifvelse från kanslersämbetet underrättades kons., att h. m:t den 15 juli till prof i zoologi utnämnt e. o. prof. frih. *J. A. Palmén*.

Vid upprättande af förslag till besättande af professionen i anatomi hade kons. uppfört i första rummet prof. *G. Asp*, i andra d:r *A. R. Spoo*. Öfver förslaget hade den senare till kanslern inlämnat besvär, och infordrade kanslern nu konsistorii yttrande med anledning af dessa. Enhvar af kons. ledamöter återhämtade sitt vid förslagens uppgörande afgifna votum.

Mindre konsistorium.

I skrifvelse från vicekanslern meddelades kons.:

1) att kanslern beviljat e. o. prof. *O. M. Reuter* tjänstledighet för ingående läseår för utgifvande af några vetenskapliga arbeten, med hvilka Reuter för närvarande är sysselsatt;
2) att han beviljat prof. i patologisk anatomi, *O. Hjelt*, tjänstledighet på tre månader för vidtågande af en resa i vetenskapligt syfte till Sverige;

3) att kanslern stadfäst att kons. beslut att tilldela doc. *E. A. Homén* ett ledigt docentarvode att åtnjutas under tre år med 3,500 mark för året.

Till medlem i ekonomiedivisionen i stället för prof. *Ahlqvist*, som tillträdt rektoratet, utsåg kons. prof. *S. O. Lindberg*.

Till t. f. laborator vid kemiska laboratoriet antogs fil. mag. *J. A. Forsström*.

På förslag af prefekten för kemiska institutionen beviljade konsistorium ett anslag af 150 mark i månaden för en assistent vid öfningarna i organisk kemi, och antogs till denna befattning fil. mag. *U. Collan*.

1 okt. I skrifvelse från vicekanslern meddelades, att han beviljat läraren i musik direktor *R. Faltin* för sjuklighet tjänstledighet under innevarande läseår, och utsåg kons. till hans vikarie direktor *M. Wegelius*.

Doc. *E. A. Homén* förordnades att sköta prof. i patologisk anatomi under den tid, nuvarande innehafvaren åtnjöt tjänstledighet.

På anhållan af teologiska fakulteten beslöt kons. förordna fil. kand. *J. Östling* att mot ett arvode af 2,500 mark biträda vid de praktiskt-teologiska öfningarna under innevarande läseår.

Till medlem i den nyinrättade arkeologiska kommissionen, till hvilken kons. för sin del ägde att utse en representant valdes rektor prof. *A. E. Ahlqvist*.

Akademiskt tryck.

Ursin, N. R. af, *De Lusitania Provincia Romana*. 150 ss 4:o. (utg. för docentur i latin).

Söderhjelm, W., Om *Johann Elias Schlegel*. 138 ss. 8:o (utg. för licentiatgrad).

Aspelin, J. R., *La Rosomonorum gens et le Ruotsi, étude d'histoire et d'archéologie, respectueusement dédiée au congrès archéologique d'Odessa* par — — — 2 ss. 8:o.

Redogörelse för Kejs. Alexanders-universitetet i Finland under läseåren 1881—1884.

Katalog för höstterminen 1884 (på finska).

Rättelse.

I nr 20 sp. 112 rad. 1 ofvan står: oböjligt, läs: böjligt.

Herrar Förläggare, som önska få sina förlagsartiklar anmälda i *Nordisk Revy*, ombedjas att i tid till Redaktionen insända desamma.

De tidskrifts- och tidningsnummer, i hvilka *Nordisk Revy* anmäles, torde benäget tillsändas Redaktionen.

Nordisk Revy

utgifves under innevarande akademiska läsår 15 Sept. 1884—31 Maj 1885 med 16 nummer, 7 under höst-, 9 under vårterminen. Priset är från och med denna årgång 6 kr., postarvodet inberäknadt.

Innehåll:

Wolf: Die Branntweinsteuer.

Eichhorst: Handbuch der speciellen Pathologie und Therapie.

Kobke: De danske Kirkebygninger.

Arbök hins tslenzka fornleifafélags 1880 og 1881.

Techmer: Internationale Zeitschrift für allgemeine Sprachwissenschaft.

Hoffory: Professor Sievers und die Principien der Sprachphysiologie.

Kinzel: Lamprechts Alexander.

Hann, Hochstetter & Pokorny: Unser Wissen von der Erde.

Franke: Praktisk Tillegnelse af fremmede Sprog.

Universitetsangelägenheter (Upsala, Köbenhavn, Helsingfors).